

Имām Абӯ Джа‘фар ат-Тахāўйй

العقيدة الطحاوية

АЛ-‘АҚИДА АТ-ТАХАЎЙЙИЯ

2012

Транскрипция на арабските думи

Съгласни

أ	
ب	б
ت	т
ث	ث
ج	дж
ح	х
خ	х
د	д
ذ	з
ر	р
ز	з
س	с
ش	ш

ص	с
ض	д
ط	т
ظ	з
ع	‘
غ	г
ف	ф
ق	қ
ك	к
ل	л
م	м
ن	н
ه	х

و	û
ي	й
ء	’

Кратки гласни

اَ	а
اِ	и
اُ	у

Дълги гласни

آ	ā
إِي	ī
أُو	ū

Забележка:

С **почернен** шрифт са дадени твърдите съгласни, а с нормален – меките съгласни.

В съседство с мека съгласна произношението на кратката гласна „а“ е по-близо до произношението на „е“.

Предисловие

В името на Аллах, Всемилостивия, Милосърдния!

Хвала на Аллах, Господаря на световете! Нека мир и благослов (*салѣт ѱа салѣм*) бъдат над нашия любим Пророк Мухаммад ﷺ, над семейството му, сподвижниците му и над всички мюсюлмани до Съдния ден!

Живеем във време, когато непрекъснато нараства влиянието на заблудените групи и секти, които замърсяват ислямските среди с лоши нововъведения и сериозни отклонения. Затова възниква необходимостта мюсюлманите да бъдат предупредени срещу заблудата и лошите нововъведения в религията. Целта на настоящата книга е именно новите мюсюлмани да се запознаят с истинското ислямско убеждение (*ақида*) и чистото единобожие (*тауҳид*), а на останалите мюсюлмани това да се припомни.

Решихме да издадем книгата *ал-Ақида ат-Тахѣуийѣ* на имам ат-Тахѣуѣ, която, макар и малка по обем, е основен текст за всяко време, изброяващ в какво мюсюлманинът трябва да вярва и какво трябва да знае и разбира. *Ал-Ақида ат-Тахѣуийѣ* е най-широко приеманата и одобрявана работа, представяща вярата и убеждението на аш'аритите и матурѣдѣтите – двете школи на Ахлю-с-сунна ѱа-л-джамѣ'а. Има единодушие между сподвижниците, техните наследници и водещите учени като имѣм Абѱ Ханѣфа, имѣм Абѱ Йѱсѱф, имѣм Мухаммад, имѣм аш-Шѣфи'и, имѣм Мѣлик и имѣм Ахмад ибн Ханбал относно догмите, изредени в този трактат. Тези догми водят началото си от Свещения Коран и достоверните хадиси – безспорните първоизточници на исляма.

Наред с текста на *ал-Ақида ат-Тахѣуийѣ*, който в настоящата книга е даден с **удебелен** шрифт, решихме под всяка от изброените догми да добавим и кратък коментар. За целта използвахме тълкуването на *ал-Ақида ат-Тахѣуийѣ* от учения Фахим Хусан, от когото получихме разрешение за превод. В краткия си коментар той е поместил айети от

Корана и хадиси в подкрепа на догмите, изброени от имām ат-Ṭаḥāwī. Този коментар цели да поддържа значителна степен на достъпност, като са избегнати технически обосновки, които не са уместни за обикновения вярващ. Вниманието е насочено над това да бъдат разяснени правилните вярвания, а не читателят да се вълчи в сложните дебати по теологичните въпроси.

Вярваме, че чрез внимателното прочитане на тази книга с чисто намерение и здрав разум, читателят ще достигне до безспорната истина и ще разбере чистото единобожие (*тауḥид*) – ключът към вечното щастие.

Молим Аллах да приеме това наше дело и да го стори полезно за мюсюлманите; да ни дари с правилно разбиране на вярата и да ни стори от онези, описани от Пророка ﷺ, като спасената група! Амин!

Имām ат-Ṭаḫāūī

Той е имām Абӯ Джа‘фар Аҳмад ибн Муҳаммад ибн Саляма ал-Аздӣ, познат като имām ат-Ṭаḫāūī заради името на родния му град Ṭаḫā в Египет. Неговите предци дошли от Йемен и се установили в Египет след като той бил превзет от мюсюлманите. Той е бил един от най-видните авторитети в ислямския свят в науките *ḥадӣс* и *фиқх*. Живял в период (239-321 г. по хиджра), когато са преподавали много от последователите на четиримата велики имами – Абӯ Ḥанӣфа, аш-Шāфи‘ӣ, Мāлик и Аҳмад ибн Ḥанбал. Това е бил периодът на разцвета на науките *ḥадӣс* и *фиқх* и имām ат-Ṭаḫāūī е учил при много от авторитетните учени на своето време.

Той е започнал обучението си при своя вуйчо Абӯ Ибрāхӣм Исма‘йл ибн Йаḫйā ал-Музанӣ, който бил изтъкнат ученик на имām аш-Шāфи‘ӣ. След това обаче, той започнал да изучава ханафитския *фиқх* под ръководството на Абӯ Джа‘фар Аҳмад ибн Абӯ Имрāн, който бил върховен съдия на Египет по това време. Спонтанно имām ат-Ṭаḫāūī се почувствал привлечен от произведенията на имām Абӯ Ḥанӣфа. Той започнал да посвещава вниманието си в изучаване на ханафитски трудове и това накрая довело до присъединяването му към ханафитската школа (*мазхаб*) по ислямско право.

Имām ат-Ṭаḫāūī се откроява не само като виден последовател на ханафитската школа, но заради своята голяма ерудиция и забележителна памет, той се откроява и като един от водещите учени на тази школа. Неговите монументални научни трудове като *Шарḫ ма‘āни ал-āсār* и *Мушкил ал-āсār* са енциклопедични в обхвата си и дълго време са били считани за задължителни в обучението на студентите по *ḥадӣс* и *фиқх*.

Имām ат-Ṭаḫāūī, подобно на имām Абӯ Мансӯр ибн Муҳаммад ал-Мāтуридӣ, е бил последовател на имām Абӯ Ḥанӣфа както в юриспруденцията, така и в теологията.

العقيدة الطحاوية

АЛ-‘АҚИДА АТ-ТАХАЎИЙЯ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

В името на Аллах, Всемилоствивия, Милосърдния!

قَالَ الْعَلَّامَةُ حُجَّةُ الْإِسْلَامِ أَبُو جَعْفَرٍ الْوَرَّاقُ الطَّحَاوِيُّ بِمِصْرَ رَحِمَهُ اللَّهُ:

Великият учен, авторитетът на исляма Абӯ Джа'фар ал-Уаррақ ат-Тахāуї от Египет, Аллах да се смили над него, казва:

هَذَا ذِكْرُ بَيَانِ عَقِيدَةِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ عَلَى مَذْهَبِ فُقَهَاءِ الْمِلَّةِ: أَبِي حَنِيفَةَ التُّعْمَانِ بْنِ ثَابِتِ الْكُوفِيِّ، وَأَبِي يُوسُفَ يَعْقُوبَ بْنِ إِبْرَاهِيمَ الْأَنْصَارِيِّ، وَأَبِي عَبْدِ اللَّهِ مُحَمَّدِ بْنِ الْحَسَنِ الشَّيْبَانِيِّ، رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ أَجْمَعِينَ، وَمَا يَعْتَقِدُونَ مِنْ أُصُولِ الدِّينِ، وَيَدِينُونَ بِهِ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ

Това е изложение на вярата на хората на сунната и множеството¹, както тя е обяснена от правовете на тази религия Абӯ Ханифа ан-Ну'ман ибн Сабит ал-Күфи², Абӯ Йүсуф Йа'қуб ибн Ибрахїм ал-Ансāри³ и Абӯ 'Абдуллах Мухаммад ибн ал-Хасан аш-Шайбāни⁴, Аллах да е доволен от всички тях, и на онова, в което са вярвали относно основите на религията⁵ и вярата в Господаря на световете.

¹ Хората на сунната и множеството (ахлю-с-сунна ѓа-л-джама'а) се отнася до мюсюлманската ортодоксалност и мюсюлманското единодушие.

Сунната – това е пътят на Пророка ﷺ, а множеството се отнася до неговите благородни сподвижници (сахаба), техните наследници (таби йн) и онези след тях, представляващи основната съвкупност от мюсюлманите във всяка епоха.

Абӯ Хурайра رضي الله عنه предава, че Пратеника на Аллах صلى الله عليه وسلم е казал: „Юдеите се разделиха на седемдесет и една или седемдесет и две групи; християните също. Моята общност ще се раздели на седемдесет и три групи.“ [ат-Тирмизи]

В друг ҳадис има следното допълнение: „Всички тези групи ще бъдат в Огъня, освен една.“ Попитали го: „Кои са те, о, Пратенико на Аллах?“ Казал: „Онези, които следват моя път и пътя на моите сподвижници.“ [Мустадрак, ал-Ҳақим]

В предание на Ибн Маджа Пророка صلى الله عليه وسلم отговоря: „Множеството (*ал-джамā'а*)!“, т.е. онези, които следват пътя на сподвижниците и се придържат здраво към техните убеждения.

² Абӯ Ҳанифа ан-Ну'ман ибн Сабит ал-Кӯфӣ (поч. 150 г. по хиджра), наречен „Имама“ (*ал-Има̄м*) от Абӯ Дауӯд, е познат в ислямския свят като „Най-великия имам“ (*ал-Има̄м ал-а'зам*). Неговата правна школа (*мазхаб*) има най-много последователи от четирите школи на *Ахлю-с-сунна*. Той е първият от четиримата имами-муджтахиди и единственият наследник (*таби и*) сред тях, който е видял сподвижниците Анас ибн Малик, 'Абдуллах ибн Абӯ Ауфа, Сахл ибн Са'д ас-Са'идӣ, Абӯ ат-Туфайл и 'Амир ибн Ӯсила.

В последните години някои невежи се опитват да петнят имам Абӯ Ҳанифа, но Аллах винаги ще защитава Своите любими раби. Имам аш-Шафи'ӣ е казал за него: „Хората са като деца във *фиқха* в сравнение с Абӯ Ҳанифа.“

³ Абӯ Йӯсуф Йа'қуб ибн Ибраҳим ал-Ансарӣ ал-Кӯфӣ (поч. 182 г. по хиджра) е бил един от най-известните ученици на имам Абӯ Ҳанифа. Бил е главният кадия по времето на аббасидския халиф Хārūn ар-Рашид. Абӯ Йӯсуф е автор на *Китаб ал-харадж* (Книга за данъците),

която е основен трактат по въпросите за държавните финанси в шарй'ата.

⁴ Абӯ 'Абдуллах Мухаммад ибн ал-Хасан ибн Фарқад аш-Шайбāнī (поч. 189 г. по хиджра) е бил ученик на имām Абӯ Ханифа и учител на имām аш-Шāфи'ī.

⁵ Основите на религията се отнасят до 'ақāид (основите на вероубеждението). Науката за ислямската теология е позната също като 'илм усул ад-дйн (наука за основите на религията), 'илм ал-йқāид (наука за основите на вероубеждението), 'илм ат-таўхīд ўа-с-сифāt (наука за единобожието и божествените качества), 'илм ал-калям (наука за теологията).

نَقُولُ فِي تَوْحِيدِ اللَّهِ مُعْتَقِدِينَ بِتَوْفِيقِ اللَّهِ:

Ние казваме относно единството на Аллах, вярвайки с помощта на Аллах:

(۱) إِنَّ اللَّهَ وَاحِدٌ لَا شَرِيكَ لَهُ

1) Аллах е един⁶, няма Той съдружник⁷.

⁶ Единственост, или *ўахдāниййа*, е едно от качества на Аллах Та'ālй, което изключва всяко понятие за множественост да Му бъде приписвано, независимо дали тази множественост се отнася до Неговата същност, Неговите качества или действия. Аллах Та'ālй е един в Своята същност, в Своите качества и действия.

Единствеността в Неговата същност (*зāт*) се отнася до това, че няма друг бог освен Него и че Той не се състои от части. Единствеността в

Неговите качества означава, че подобие на Неговите качества не може да бъде открито у творението и че Неговите качества не са съставени от отделни части. Единствеността в Неговите действия показва, че никой не може да действа независимо от Него, нито пък някой има дял в Неговите действия.

⁷ Аллах Та'алйя няма съдружник в Своята същност, Своите имена и качества, нито в това, че е достоен за поклонение. Зороастрийците вярвали, че има двама или повече създатели на Вселената. Езичниците сред арабите пък признавали Аллах като единствен Създател, но се кланяли и на други, наричани от тях „богове“, редом с Него. Аллах също няма съдружник в Своите действия и действа независимо от всичко и всички.

(۲) وَلَا شَيْءٌ مِثْلُهُ

2) Няма нищо подобно Нему⁸.

⁸ Подобие на нещо е онова, което може да го замести и да прилича на него във всички аспекти. Единствеността на Аллах, обяснена по-горе, изключва възможността да има нещо, което да е подобно на Аллах.

Аллах Та'алйя казва: „**Няма подобен Нему. Той е Всечувация, Всевиждация.**” (аш-Шурā, 11)

Този аят е недвусмислен в своето значение и е основата на тълкуването на всички други айети и хадйси, които на пръв поглед изглежда, че уподобяват Аллах на Неговото творение.

(۳) وَلَا شَيْءٌ يُعْجِزُهُ

3) Нищо не може да го съкруши⁹.

⁹ Нищо не може да съкруши Аллах и да го стори неспособен да извърши някакво възможно събитие. Неспособността (*’иджз*) е противоположна на силата (*’кудра*) – качество, което Аллах притежава без съмнение. Съществуването на творението е единствено заради Неговото позволение то да съществува. Той е създал всичко. Не е възможно едно безсилно същество да създава.

(٤) وَلَا إِلَهَ غَيْرُهُ

4) Няма друг бог освен Него¹⁰.

¹⁰ Доказателството, което се дава относно това, че няма друг бог освен Аллах, е известно като *бурхън ат-тамъну*[’] и е изведено от следните два айета:

„Небесата и земята щяха да се разрушат, ако имаше на тях други богове освен Аллах.“ (ал-Анбийя[’], 22)

„Няма друг бог заедно с Него. Иначе всеки бог щеше да отнесе онова, което е сътворил, и едни от тях щяха да надделеят над други.“ (ал-Му’минун, 91)

Явно е, че няма никакъв безпорядък в управлението на небесата и земята. Цялата вселена и всички небесни тела в нея се движат в удивителна хармония. В космичен, физичен, математичен и биохимичен аспект вселената доказва, че притежава – и на микро, и на макро ниво – най-подходящото устройство за човешкия живот. Тази съвършена система показва, че няма друг бог освен Аллах.

(٥) قَدِيمٌ بَلَا اِبْتِدَاءٍ، دَائِمٌ بَلَا اَنْتِهَاءٍ

5) Той е изначален - няма начало¹¹, и безкраен - няма край¹².

¹¹ *Қидам* (изначалност, вечност) е качество, присъщо само на Аллах. Означава, че Неговото съществуване не е предшествано от несъществуване. С други думи, няма начало на Неговото съществуване, защото Той винаги е съществувал. Ако Аллах не беше изначален, това означава, че нещо друго е било нужно, за да Го доведе до съществуване. Това друго нещо би изисквало трето нещо, което да го доведе до съществуване, и тази верига би продължила до безкрай, а това е невъзможно. Единствената логична възможност е тази верига накрая да завърши с едно вечно същество, т.е. Аллах.

Аллах е съществувал, когато нищо друго не е съществувало - нито времето, нито пространството. Следователно Аллах съществува извън пространството и времето, защото те са Негово творение, а Той вечно е съществувал без тях.

¹² *Бақā'* (безкрайност, вечност) е качество на Аллах, което означава, че Неговото съществуване няма да бъде последвано от несъществуване. Няма да има край на Неговото съществуване.

„Той е Изначалния и Безкрайния.“ (ал-Ҳадїд, 3)

(6) لَا يَفْنَى وَلَا يَبِيدُ

6) Никога не ще погине или достигне до краен предел.

(7) وَلَا يَكُونُ إِلَّا مَا يُرِيدُ

7) Нищо не става, освен каквото Той пожелае¹³.

¹³ *Ирāда* (воля) е качество на Аллах, което се отнася до всички възможни неща (*мумкинāт*) и до определянето на възможното им изпълнение. Уточняването на осъществяването на определено възможно нещо, а не на неговата противоположност, в точно определено време, а не в

друго, въпреки че отношението на всички тези възможности и времена е еднакво за същността (*zāt*) на Аллах, изисква да има качество, което да изпълнява тази функция на определяне. Това качество е познато като *ирāда* (божествена воля). Ако не беше това качество, тогава всички възможни неща (*мумкинāт*) щяха да се осъществят наведнъж и по един и същи начин.

Каквото Аллах пожелае, се случва, и всичко, което се случва, е по Негова воля. Това не означава, че задоволството (*ридā*) на Аллах е свързано с тези действия, нито пък, че те са нещо, което Аллах е заповядал на Своите раби да извършват.

„Аллах прави каквото пожелае.” (Āл ‘Имрāн, 40)

„Аллах отсъжда каквото поиска.” (ал-Мā’ида, 1)

„Нашето Слово към нещо, когато го пожелаем, е само да му кажем: “Бъди!”. И то става.” (ан-Нахл, 40)

(٨) لَا تَبْلُغُهُ الْأَوْهَامُ، وَلَا تُدْرِكُهُ الْأَفْهَامُ

8) Няма въображение, което да може да си го представи, и няма разум, който да може да го разбере¹⁴.

¹⁴ Аллах Та’ālīя не притежава вид, който да може да си бъде представен или обхванат от човешкото схващане.

„Знае Той какво е било преди тях и какво ще бъде след тях. А те не обхващат нищо от Неговото знание.” (Ṭāxā, 110)

Каквото и въображение или разбиране относно Аллах се появи в ума на човек, то е само нашепване (*ūasūasa*) от Шайтāна. Неприязънта към появата на подобни мисли е знак за истинска вяра.

9) Той не прилича на творенията¹⁵.

¹⁵ *Мухълляфа ли-л-хайядис* (несходство с творението; неповторимост) е от качествата на Аллах, което изразява Неговото превъзходство над нещата, които са присъщи за временните явления по силата на техния временен характер. Аллах Та'аля се различава от временните явления по отношение на Своята същност (*зайт*), Своите качества (*сифат*) и действия (*аф'ал*). Неговата същност не е нито пространствена, нито материална. Неговите качества не са временни; Неговите действия не са подбудени от нужда, нито пък са придобити.

Вярването, че Аллах не прилича на творението, е същината на ислямското единобожие. Някои хора извършват богохулство, като си представят, че Аллах прилича на старец, който има ръце, крака, органи, лице, брада и т.н.; че Той живее на седмото небе или на място над него, откъдето лесно може да наблюдава и управлява вселената, докато седи на трон; че Той се издига и спуска, идва и отива, спи и си почива; че Той е светлина и т.н. Всички тези отклонения са, защото те се опитват да си представят Аллах във въображението си, което ги кара да Го сравняват с неща, които виждат и разбират. Онези, които вярват в Аллах по този начин, всъщност се кланят на идол, който си представят в своите умове, и определено не се кланят на истинския Създател.

10) Той е вечножив¹⁶ – [никога] не умира, и Той е неизменен¹⁷ – [никога] не Го обзема сън¹⁸.

¹⁶ *Хайй* (живот) е едно от качествата на Аллах и е логично необходимо условие за съществуването на всички други качества и за тяхното

прилагане. Онзи, Който е довел тази съвършено устроена вселена до съществуване и постоянно я поддържа, трябва да е жив.

„И се уповавай на Вечноживия, Който не умира, и Го прославяй с възхвала! Достатъчно е сведущ Той за греховете на Своите раби.“

(ал-Фурқан, 58)

¹⁷ *Қийām* (неизменност; самодостатъчност) е качество на Аллах, което означава, че Неговото съществуване е от само себе си и не е зависимо от нищо друго. А съществуването и поддържането на всичко друго е зависимо от Аллах.

¹⁸ Сънят е състояние на покой, през което съзнанието за света се преустановява, поради функционално намаляване на възприятието на сетивата. Подобно качество на недостатък не може да бъде приписвано на Аллах, защото Той е свободен от недостатъци. Ако сън обземе Аллах, това ще обезсили Неговата неизменност, защото цялото управление на вселената зависи от Него.

„Аллах държи небесата и земята да не се разрушат, а ако се рушат, никой не може да ги държи освен Него. Той е всеблаг, опрощаващ.“

(Фәтир, 41)

(11) خَالِقٌ بِلَا حَاجَةٍ، رَازِقٌ لَهُمْ بِلَا مُؤَنَةٍ

11) Той създава без да има нужда¹⁹ [от Своето творение] и Той дава препитание без усилие²⁰.

¹⁹ Нуждата е недостатък, от който Аллах е напълно свободен.

„Аллах не се нуждае от световите.“ (ал-‘Анкабūt, 6)

²⁰ Каквото Аллах Та‘ālāй пожелае, се случва, като просто го създаде. Той няма нужда от средства или помощ, за да осъществи Своята воля.

„Нашето Слово към нещо, когато го пожелаем, е само да му кажем: “Бъди!”. И то става.” (ан-Нахл, 40)

(۱۲) مُمِيتٌ بِلَا مَخَافَةٍ، بَاعِثٌ بِلَا مَشَقَّةٍ

12) Той умъртвява без страх²¹ и съживява без затруднение²².

²¹ Съществуването на творението и неговото несъществуване са еднакви за Аллах. Умъртвяването на творението не Му донася страх.

²² Тъй като Аллах е сътворил всичко в тази вселена от нищото без затруднение, за Него няма да е трудно и да ги съживи отново. Коранът посочва това в следните айети:

„Нашето Слово към нещо, когато го пожелаем, е само да му кажем: “Бъди!”. И то става.” (ан-Нахл, 40)

„Той е, Който начева творението, после ще го повтори, а това е още по-лесно за Него. Негово е върховенството на небесата и на земята. Той е Всемогъщия, Премъдрия.” (ар-Рӯм, 27)

„Не вижда ли човекът, че Ние го сътворихме от частица сперма? А ето го явен противник! И дава той пример на Нас, а своето сътворяване забравя. И казва: “Кой ще съживи костите, след като станат на пръст?” Кажи: “Ще ги съживи Онзи, Който ги сътвори първия път. Той знае всичко как се сътворява.” (Йāсīн, 77-79)

Нуждата, усилието, страхът и затруднението са все страни на недостига, а Аллах е чист от всички недостатъци.

(۱۳) مَا زَالَ بِصِفَاتِهِ قَدِيمًا قَبْلَ خَلْقِهِ، لَمْ يَزِدْ بِكَوْنِهِمْ شَيْئًا لَمْ يَكُنْ قَبْلَهُمْ مِنْ صِفَاتِهِ،
وَكَمَا كَانَ بِصِفَاتِهِ أَرْلِيًّا، كَذَلِكَ لَا يَزَالُ عَلَيْهَا أَبَدِيًّا

13) Съществувал е вечно със Своите качества и сътворението не е добавило нищо към тях, което Той вече да е нямал. Както е бил със Своите качества в изначалността, така ще продължи да бъде с тях и до безкрая.

(۱۴) لَيْسَ بَعْدَ خَلْقِ الْخَلْقِ اسْتِفَادَ اسْمَ الْخَالِقِ، وَلَا بِإِحْدَائِهِ الْبَرِيَّةِ اسْتِفَادَ اسْمَ الْبَارِيِّ

14) Той не е придобил името Сътворителя едва след сътворяването на творението, нито пък е придобил името Изкусния едва след поставяне началото на тяхното съществуване.

(۱۵) لَهُ مَعْنَى الرَّبُوبِيَّةِ وَلَا مَرْبُوبٌ، وَمَعْنَى الْخَالِقِيَّةِ وَلَا مَخْلُوقٌ

15) Той винаги е бил Господар, дори когато е нямало нищо, на което да е господар, и винаги е бил Сътворител, дори когато е нямало творение.

(۱۶) وَكَمَا أَنَّهُ مُحْيِي الْمَوْتَى بَعْدَ مَا أَحْيَاهُمْ، اسْتَحَقَّ هَذَا الْاسْمَ قَبْلَ إِحْيَائِهِمْ، كَذَلِكَ
اسْتَحَقَّ اسْمَ الْخَالِقِ قَبْلَ أَنْشَائِهِمْ

16) И както Той е заслужавал името Съживяващия мъртвите преди още да е съживил някого, така е заслужавал и името Сътворителя преди още да ги е бил сътворил²³.

²³ Аллах Та'алѝ е съществувал вечно със Своите прекрасни имена и възвишени качества. Това включва както Неговите личностни качества (*сифѝт аз-зѝт*), като живот, знание и т.н., така и Неговите действени качества (*сифѝт ал-аф ѝл*), като творене, даване на живот и т.н.

Доказателствата за притежаването от Аллах на тези качества са от Корана и хадисите, както и от разума. Логически е ясно, че Онзи, Който е сътворил цялата вселена със съвършена структура, определено е притежавал качества живот, знание, сила, воля, слух и зрение. Тези качества са познати като *сифѝт аз-зѝт* (личностни качества).

По същия начин Аллах Та'алѝ е притежавал от изначалността качества да сътворява, да дава живот и смърт, да поддържа и препитава. Те са познати като *сифѝт ал-аф ѝл* (действени качества) и са обединени под общото наименование *такѝйн* (творене).

Според матуридите (*мѝтурѝдийѝа*) *такѝйн* е едно от вечните качества на Аллах Та'алѝ, което кара нещата да се случват във времето и по начина, които Аллах желае. Може да се определи като вечното реализиране на нещата, които се проявяват във времето.

Ашаритите (*аш ѝрийѝа*), от друга страна, не приемат *такѝйн* като отделно качество на Аллах Та'алѝ, а определят действията на Аллах като времево проявление на Неговите качества сила (*қудра*) и воля (*ирѝда*).

(۱۷) ذٰلِكَ بِاَنَّهٗ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، وَكُلُّ شَيْءٍ اِلَيْهٖ فَاقِيْرٌ، وَكُلُّ اَمْرٍ عَلَيْهِ يَسِيْرٌ، لَا يَحْتٰجُ اِلٰى شَيْءٍ ﴿لَيْسَ كَمِثْلِهٖ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْبَصِيْرُ﴾

17) Това е, защото Той за всяко нещо има сила, всичко се нуждае от Него, всичко е лесно за Него, а Той не се нуждае от нищо. „Няма нищо подобно Нему, Той е Всечувващия, Всевиждащия.“ [аш-Шурā, 11]

(۱۸) خَلَقَ الْخَلْقَ بِعِلْمِهٖ

18) Той е сътворил творенията със Своето [безкрайно] знание.

(۱۹) وَقَدَّرَ لَهُمْ اَقْدَارًا

19) И е определил съдбите им²⁴.

²⁴ Всичко, което се случва във вселената, е предопределено от Аллах Та'алā. Съдбите на хората вече са определени. Тяхното препитание, пътят им в живота и действията им са предопределени.

„Ние всяко нещо сътворихме с мяра.“ (ал-Қамар, 49)

(۲۰) وَضَرَبَ لَهُمْ اَجَالَآ

20) И е отредил за тях определен живот²⁵.

²⁵ Срокът на живота на всеки е предопределен. Никой не може да изпревари или забави времето на своята смърт дори с миг.

„За всяка общност има срок. И щом срокът им дойде, и с миг дори не ще го забавят, и не ще го изпреварят.“ (ал-А‘рāф, 34)

Това важи както за починалия по естествени причини, така и за убития. С други думи, човекът, който бива убит, също умира в определеното му време и не може да се каже, че неговият срок на живота е бил намален чрез убийството.

(٢١) لَمْ يَخْفَ عَلَيْهِ شَيْءٌ قَبْلَ أَنْ خَلَقَهُمْ، وَعَلِمَ مَا هُمْ عَامِلُونَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَهُمْ

21) Нищо не е било скрито от Него преди да ги сътвори и Той е знаел вечно всичко онова, което те ще вършат, още преди да ги сътвори²⁶.

²⁶ ‘Илм (знание) е вечно качество на Аллах Та‘āля, свързано с Неговото знание за нещата и това, че всички неща са явни за Него. Нищо, дори най-малкият атом, не е скрито от Аллах. Неговото знание обхваща всичко и всички. И тъй като знанието на Аллах, бидейки Негово качество, е вечно, следователно Аллах е знаел всичко за творението още преди то да просъществува.

(٢٢) وَأَمْرَهُمْ بِطَاعَتِهِ وَنَهَايَهُمْ عَنِ مَعْصِيَتِهِ

22) Наредил им е да Му се покорят и им е забранил да не Му се подчиняват²⁷.

²⁷ Това, че всичко е предопределено, не означава, че човек не притежава способността да упражнява своя избор при изпълнението на заповедите на Аллах и отбягването на Неговите забрани. Човекът не е като камъните, дърветата и останалите неодушевени предмети, които са напълно безпомощни и нямат избор и воля. Движението или неподвижността на тези предмети не е по техен избор, докато човекът може да се движи или да стои неподвижен, ако пожелае.

Целта на сътворението на човека е била да му бъде повелено да се покланя на Аллах и да Му служи, като се подчинява на заповедите Му и страни от забраните Му.

„Сътворих аз джиновете и хората единствено за да Ми служат.“ (аз-З̄арийāt, 56)

Човешкият живот е изпитание и затова в него има определени заповеди и забрани, които се отнасят до човека. Изпълнението на заповедите го прави да е заслужил милостта и наградата на Аллах. Престъпването на забраните го прави подлежащ на наказание.

(٢٣) وَكُلُّ شَيْءٍ يَجْرِي بِقُدْرَتِهِ وَمَشِيئَتِهِ، وَمَشِيئَتُهُ تَنْفُذُ، وَلَا مَشِيئَةَ لِلْعِبَادِ إِلَّا مَا شَاءَ لَهُمْ،
فَمَا شَاءَ لَهُمْ كَانَ وَمَا لَمْ يَشَأْ لَمْ يَكُنْ

23) Всичко се случва съгласно Неговото предопределение и Неговата воля²⁸. Неговата воля е изпълнена и волята на рабите не може да се противопостави на Неговата. Каквото Той пожелае за тях, се случва, и каквото Той не желае, не се случва²⁹.

²⁸ Всичко, което се случва във вселената, добро или зло, е по волята на Аллах Та'ālī. Делата на човека също са сътворени от Аллах и се случват по Негова воля.

„А Аллах е сътворил и вас, и онова, което правите.” (ас-Сāффāt, 96)

Ал-Бухārī и Муслим предават известния хадīs с първоизточник ‘Умар ибн ал-Хаттāб, в който се споменава, че ангелът Джибрīл ﷺ дошъл при Пророка ﷺ във формата на човек и му задал въпроси относно религията. Когато бил попитан за вярата (īmān), Пророка ﷺ, наред с другите неща, казал: „И да вярваш в съдбата с доброто и злото в нея”.

Аллах Та‘ālā казва: „Кажы: “Всичко е от Аллах.” (ан-Нисā’, 78)

²⁹ Всичко, включително и волите на създанията, е подчинено на волята на Аллах Та‘ālā. Нищо не може да се случи без Негово позволение. Невъзможно е някой да извърши нещо против волята на Аллах.

„Тогaвa ще пожелавете само онова, което желае Аллах, Господарят на светoвете.” (ат-Тaкūйр, 29)

(٢٤) يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَيَعْصِمُ وَيُعَافِي مَنْ يَشَاءُ فَضَلًا، وَيُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَخَذُلُ وَيَبْتَلِي عَدْلًا

24) Той напътва когото пожелае, закриля го и го пази, заради Своето великодушие, и Той заблуждава когото пожелае, унижава го и го измъчва, заради Своята справедливост.

(٢٥) وَكُلُّهُمْ يَتَقَلَّبُونَ فِي مَشِيَّتِهِ بَيْنَ فَضْلِهِ وَعَدْلِهِ

25) Всичко е подвластно на Неговата воля, независимо дали чрез Неговото великодушие или чрез Неговата справедливост³⁰.

³⁰ Цялата вселена принадлежи на Аллах Та‘алй. Като Собственик на цялото творение, Той притежава пълното право да прави с него каквото Той пожелае. Създанията нямат право над Аллах да прави само онова, което е добро за тях. В Корана се казва:

„Аллах прави, каквото пожелае.“ (Ибрāхйм, 27)

„Аллах отсъжда, каквото поиска.“ (ал-Мā’ида, 1)

Ако беше необходимо за Аллах да прави само най-доброто за Своето творение, нито един човек нямаше да попадне в неверие или неподчинение и нямаше да влезе в Джехеннема, защото това със сигурност не е най-доброто за него.

Така че за когото Аллах е пожелал вярата (*īmān*), то е заради Неговото великодушие, а за когото Той е пожелал неверието (*куфр*), то е заради Неговата справедливост. Несправедливост е да се намесваш в притежанието на друг, а цялото творение е притежание на Аллах.

„Така Аллах оставя в заблуда когото пожелае и напътва Той когото пожелае.“ (Муддасир, 31)

(٢٦) وَهُوَ مُتَعَالٍ عَنِ الْأَضْدَادِ وَالْأُنْدَادِ

26) Той е над това да има съперници или равни Нему.

(٢٧) لَا رَادَّ لِقَضَائِهِ، وَلَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ، وَلَا غَالِبَ لِأَمْرِهِ

27) Никой не може да избяга от Неговия промисъл, да отмени Негова заповед или да овладее Негово дело.

(۲۸) آمَنَّا بِذَلِكَ كُلِّهِ، وَأَيُّقِنَّا أَنَّ كُلاًّ مِنْ عِنْدِهِ

28) Ние вярваме във всичко това и сме убедени, че всичко е от Него.

(۲۹) وَأَنَّ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَبْدُهُ الْمُصْطَفَى، وَنَبِيُّهُ الْمُجْتَبَى، وَرَسُولُهُ الْمُرْتَضَى

29) И [вярваме,]³¹ че Мухаммад³², Аллах да го благослови и с мир да го дари, е Неговият най-възвишен раб³³, избран пророк и любим пратеник³⁴.

³¹ След като е довършил обяснението на аспектите относно единството на Аллах и Неговите качества, авторът започва да обсъжда пророчеството (*нубууѳа*).

³² Това е най-известното от неговите прекрасни имена, които наброяват хиляда, триста или деветдесет и девет според различните източници. Името *Мухаммад* означава „възхваляван“. Това име му е било дадено от дядо му ‘Абдулмутт‘алиб чрез вдъхновение от Аллах на седмия ден от раждането му.

От Пророка ﷺ е предаден следния хадїс: „Аз имам много имена. Аз съм Мухаммад, и Ахмад, и ал-Махї (Изтривация), чрез когото Аллах изтрива неверието. Аз съм и ал-Хашир (Събирация), зад когото хората ще бъдат събрани. Аз съм и ал-‘Ақиб, след когото няма други пророци. (ал-Бухарї)

³³ Рабството пред Аллах Та'әлйә е качество на уважение. Това е едно от най-любимите звания при Аллах и Той го е използвал в Корана в много айети, за да назове Пророка ﷺ:

„Пречист е Онзи, Който пренесе Своя раб нощем от Свещената джамия до Най-далечната джамия, околностите на която Ние благословихме, за да му покажем от Нашите знамения.” (ал-Исрā', 1)

Качеството да бъдеш раб на Аллах прави ясна разликата между ранга на Сътворителя и творението. Качеството да бъде Господар (*Рабб*) и Бог (*илйәх*) е само на Аллах Та'әлйә. Пророка ﷺ, въпреки своя благороден и възвишен ранг, притежава качеството да бъде раб на Божествения Господар.

Въпреки това, понякога Аллах Та'әлйә дарява на някои Свои раби способността да демонстрират необикновени подвизи, като съживяване на мъртвец, излекуване на слепец и т.н., но различието между роб и господар винаги трябва да се знае. Християните попаднали в заблуда, пренебрегвайки това различие и издигайки своя пророк 'Йсā ﷺ до ранга на бог, след като станали свидетели на подобни необикновени събития от негова страна. Авторът е избрал да използва качеството „раб” за Пророка ﷺ, за да изтъкне това различие.

Пророка ﷺ е казал: „Не прекалявайте във възхвалите към мен, както прекалиха християните във възхвалите си към 'Йсā ибн Марйам ﷺ. Аз съм само раб, затова ме наричайте раб на Аллах и Негов пратеник. (ал-Бухāрй)

³⁴ Учените са определили различно *набий* (пророк) и *расул* (пратеник). Според Ибн Хаджар *набий* е свободен човек от мъжки пол, който получава откровение на божествен закон, въпреки че може да не му е повелено да го оповести, докато *расул* е свободен човек от мъжки пол,

който получава откровение на божествен закон и му е повелено да го съобщи на другите, независимо дали той има книга, низпослана на него или на предишен пратеник, или не. Следователно терминът *расул* е по-специфичен от *наби* и основната разлика между тях е свързана с това дали са получили заповед да оповестят низпосланото им послание или не.

(۳۰) وَإِنَّهُ خَاتِمُ الْأَنْبِيَاءِ وَإِمَامُ الْأَنْفِيَاءِ، وَسَيِّدُ الْمُرْسَلِينَ، وَحَبِيبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ

30) И че той е последният от пророците³⁵, водачът на богобоязливите³⁶, най-почитаният от пратениците³⁷ и любимецът на Господаря на световете³⁸.

³⁵ Аллах Та‘алїя казва в Корана: „Мухаммад не е баща на никого от вашите мъже, а е Пратеника на Аллах и последният от пророците.“ (ал-Ахзāб, 40)

Пророка ﷺ е казал: „Ще се появят тридесет лъжци в моята общност. Всеки от тях ще твърди, че е пророк, но аз съм последният пророк, няма да има пророк след мен.“ (Муслим)

³⁶ Богобоязливостта (*тақуā*) означава човек да се пази от неверието и от всяко неподчинение пред Аллах. Пророка ﷺ, бидейки водачът на тази общност (*умма*) и на предишните пророци, е дарен със званието „водач на богобоязливите“.

³⁷ В хадїс се предава, че Пророка ﷺ е казал: „Аз ще бъда водачът на синовете на Āдам в Съдния ден.“ (Муслим)

³⁸ Пророка ﷺ е казал: „Аз съм любимецът на Аллах.“ (ат-Тирмизий; ад-Даримий)

(۳۱) وَكُلُّ دَعْوَةٍ نُبُوَّةٍ بَعْدَ نُبُوَّتِهِ فَغَيٌّ وَهَوَى

31) Всяко твърдение за пророчество след него е лъжа и надменност³⁹.

³⁹ Тъй като е потвърдено, че Пророка Мухаммад ﷺ е последният пророк, всеки, който претендира за пророчество след него, отрича доказателството, съдържащо се в айета от сӯра *ал-Ахзāб*, цитиран по-горе. Такова отричане не може да е друго, освен отклонение и лъжа.

(۳۲) وَهُوَ الْمَبْعُوثُ إِلَى عَامَّةِ الْجِنِّ وَكَافَّةِ الْوَرَى بِالْحَقِّ وَالْهُدَى وَبِالنُّورِ وَالصِّيَاءِ

32) Той е изпратеният на всички джинове и хора с истина и напътствие, със светлина и сияние⁴⁰.

⁴⁰ *Истината* е целта на сътворението на небесата и земята, която е те да засвидетелстват единството на своя Създател, а създанията да Му служат. *Напътствието* означава пътят на действие, който дава възможност на човек да достигне до истината. *Светлина* и *сияние* се отнасят до божествените закон и религия, подкрепени с ясни доказателства.

„Така и на теб [о, Мухаммад] разкрихме дух с Нашата повеля. А преди ти не знаеше нито какво е Книгата, нито вярата. Ала Ние го сторихме светлина, с която напътваме когото пожелаем от Нашите раби. Ти насочваш към правия път.“ (аш-Шӯрā, 52)

۳۳) وَإِنَّ الْقُرْآنَ كَلَامُ اللَّهِ، بَدَأَ بِلَا كَيْفِيَّةٍ قَوْلًا، وَأَنْزَلَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَحِيًّا، وَصَدَّقَهُ الْمُؤْمِنُونَ عَلَى ذَلِكَ حَقًّا، وَأَيَّقَنُوا أَنَّهُ كَلَامُ اللَّهِ تَعَالَى بِالْحَقِيقَةِ، لَيْسَ بِمَخْلُوقٍ كَكَلَامِ الْبَرِيَّةِ، فَمَنْ سَمِعَهُ فَرَعَمَ أَنَّهُ كَلَامُ الْبَشَرِ فَقَدْ كَفَرَ، وَقَدْ ذَمَّهُ اللَّهُ وَعَابَهُ، وَأَوْعَدَهُ بِسَقَرٍ، حَيْثُ قَالَ تَعَالَى: ﴿سَأُصْلِيهِ سَقَرَ﴾ فَلَمَّا أُوْعِدَ اللَّهُ سَقَرَ لِمَنْ قَالَ: ﴿إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ﴾ عَلِمْنَا وَأَيَّقْنَا أَنَّهُ قَوْلُ خَالِقِ الْبَشَرِ، وَلَا يُشْبِهُ قَوْلَ الْبَشَرِ

33) И наистина Коранът е словото на Аллах. То води началото си от Него като слово без [да може да се обясни] как⁴¹. Той го е низпослал на Своя пратеник като откровение. Вярващите го приемат като безусловна истина⁴² и са убедени, че той наистина е словото на Аллах Всевишния. Той не е сътворен, както словото на хората⁴³. Който го чуе и каже, че това е слово на човек, става неверник. Аллах го предупреждава, порицава и заплашва с Преизподнята, когато казва Всевишния: „Ще го пека аз в Преизподнята.“ [ал-Муддасир, 26] Когато Аллах заплашва с Преизподнята онези⁴⁴, които казват: „Това е само хорска реч.“ [ал-Муддасир, 25], ние знаем и сме убедени, че това е словото на Създателя на човечеството и че то не прилича на словото на хората.

⁴¹ Коранът е словото на Аллах Та'алйя, чрез което Той заповядва, забранява, уведомява и разказва събития. Словото (калям) е вечно качество на Аллах. Ако Той не притежаваше качеството да говори, това би означавало, че Той е ням и следователно несъвършен. Несъвършенство и недостатъци не могат да бъдат приписвани на Аллах.

Фактичното слово на Аллах, бидейки Негово качество, е също безначално и безкрайно, както всички други Негови качества. То не се

състои от думи, букви, звуци и не е на никакъв език. Познато е като *ал-каля̀м ан-нафсѝ*. Да се приписват на Аллах думи, букви, звуци, език и т.н. е оприличаване на Аллах на творението (*ташбѝх*), защото Аллах е Създателят на тези неща.

Буквите и думите на Корана, които са написани в книга (*мусха̀ф*) и биват четени, са познати като *ал-каля̀м ал-ля̀фзѝ* и показват фактическото слово на Аллах (*ал-каля̀м ан-нафсѝ*). Сякаш *ал-каля̀м ал-ля̀фзѝ* е външната обвивка, а *ал-каля̀м ан-нафсѝ* е сърцевината.

Човек е неспособен да разбере *как* точно Коранът е бил низпослан от Аллах на Пророка ﷺ чрез посредничеството на ангела Джибрѝл عليه السلام. Защото когато попитаме *как*, нашият отговор ще съдържа само начини, които са ни познати или които можем да си представим, а всичко това не може да бъде приписвано на Аллах, Който е чист от неприлягащи Му качества.

⁴² Сподвижниците на Пророка ﷺ били свидетели на низпославането на Корана и били сигурни в неговата изключителност (*и джа̀з*) и че той е от Аллах. От друга страна, неверниците отрekli, че той е от Аллах, и твърдели, че е измислица на Пророка ﷺ. Това е явно неверие.

⁴³ Някои отклонени групи, като сектите на мутазилитите (*му̀тазила*) и каррамитите (*ка̀рра̀мѝй̀й̀а*), оприличили Корана на човешкото слово, твърдейки, че той е сътворен, а не вечен, и че се състои от звуци и букви. Това грешно вярване се разпространило по времето на някои аббасидски халифи, които били възприели това мнение, и подложили много учени, като имам Ахма̀д ибн Ха̀нбал, на изпитания заради тяхното поддържане на мнението на *Ахлю-с-сунна*.

⁴⁴ Лицемерите (*му̀на̀фѝкун*) твърдели, че Коранът е измислица, състояща се от думите на Пророка ﷺ, а не откровение от Аллах.

(۳۴) وَمَنْ وَصَفَ اللَّهَ بِمَعْنَى مِنْ مَعَانِي الْبَشَرِ فَقَدْ كَفَرَ، فَمَنْ أَبْصَرَ هَذَا اعْتَبَرَ، وَعَنْ
مِثْلِ قَوْلِ الْكُفَّارِ انْزَجَرَ، وَعَلِمَ أَنَّه بِصِفَاتِهِ لَيْسَ كَالْبَشَرِ

34) Който припише на Аллах човешко качество, става неверник. Онзи, който осъзнае това, трябва да обърне внимание и да се въздържа от изричане на думи, каквито неверниците изричат, и да знае, че Той и Неговите качества не са като човешките.

(۳۵) وَالرُّؤْيَةُ حَقٌّ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ بِغَيْرِ إِحَاطَةٍ وَلَا كَيْفِيَّةٍ، كَمَا نَطَقَ بِهِ كِتَابُ رَبِّنَا حَيْثُ قَالَ:
﴿وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَاضِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ﴾ وَتَفْسِيرُهُ عَلَىٰ مَا أَرَادَهُ اللَّهُ تَعَالَىٰ وَعَلِمَهُ، وَكُلُّ مَا
جَاءَ فِي ذَلِكَ مِنَ الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَهُوَ كَمَا قَالَ،
وَمَعْنَاهُ وَتَفْسِيرُهُ عَلَىٰ مَا أَرَادَ، لَا نَدْخُلُ فِي ذَلِكَ مُتَأَوِّلِينَ بِأَرَائِنَا، وَلَا مُتَوَهِّمِينَ بِأَهْوَائِنَا،
فَإِنَّهُ مَا سَلِمَ فِي دِينِهِ إِلَّا مَنْ سَلَّمَ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَلِرَسُولِهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَرَدَّ عِلْمَ مَا
اشْتَبَهَ عَلَيْهِ إِلَىٰ عَالِمِهِ

35) Виждането [на Аллах] от обитателите на Рая е истина, без то да бъде всеобхватно и без [да се знае] как [то ще се осъществи], тъй като е казано в Книгата на нашия Господар: „Едни лица в този Ден ще възсияят, към своя Господар ще гледат.“ [ал-Қийāма, 22-23] Обяснението на това е каквото Аллах Всевишния е възнамерявал и знаел. Всичко, което е стигнало до нас от достоверни хадиси на Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, относно това, е така, както той го е казал, и означава каквото той е възнамерявал. Ние не се ровим, опитвайки се да тълкуваме според своите мнения и представи. Никой не

е сигурен в религията си, освен онзи, който се е покорил изцяло на Аллах, Всемогъщия и Всеславния, и на Неговия Пратеник, Аллах да го благослови и с мир да го дари, и е оставил знанието за неясните неща на онзи, който ги знае⁴⁵.

⁴⁵ Виждането (*ru'ya*) на Аллах Та'ālā е възможно само по себе си. Обаче това виждане няма да е по начина, по който се осъществява виждането на физическите обекти в този свят. На този свят е необходимо обектът, който се вижда, да може да отразява светлината, да бъде в определена посока и на определено разстояние от зрителя. Аллах Та'ālā не притежава физическо тяло, нито се намира на определено място, следователно този начин на виждане не може да се отнася за Него. Виждането на Аллах Та'ālā ще бъде по друг начин, подробностите за който са непознати на нас. Непознаването на начина на това виждане не ни задължава да го отричаме. Вместо това, ние го потвърждаваме и приписваме пълното обяснение за него само на Аллах.

Секти като мутазилизма (*му'тазила*) и джахмизма (*джахмиийа*) отстоявали мнението, че Аллах изобщо не може да бъде видян, дори и в Съдния ден. Те отхвърлили достоверните хадиси, като твърдели, че виждането изисква материалност и посока, които са изключени за Аллах. Противно на това, *Ахлю-с-сунна* поддържат мнението, че Аллах несъмнено ще бъде видян от вярващите, без да определят как точно ще стане това. Доводът за това е аяетът: „Едни лица в този Ден ще възсият, към своя Господар ще гледат.” [ал-Қийāма, 22-23]

В хадис от Пророка ﷺ се предава: „Несъмнено вие ще видите своя Господар, както виждате луната.” (ал-Бухārī)

В друг хадис от Сухайб رضي الله عنه се предава: „Пратеника на Аллах ﷺ прочете аяета: „Благодетелните ще имат Най-прекрасното, и дори повече” (Йūнус, 26) и после каза: „Когато обитателите на Дженнета влязат в Дженнета и обитателите на Дженнема влязат в Дженнема,

викач ще извика: „О, обитатели на Дженнета, вашият Господар иска да изпълни Своето обещание към вас.“ Ще кажат: „Какво може да е то? Нима не стори Той нашите везни да натежат! Нима не накара нашите лица да засияят! Нима не ни въведе в Дженнета и не ни спаси от Огъня!“ Пророка продължи: „Тогава Аллах ще премахне завесата и те ще Го видят. Кълна се в Аллах! Той няма да ги дари с нещо по-любимо от Неговото виждане и няма да има нищо по-хубаво за очите им.“
(Муснад, Ахмад)

(۳۶) وَلَا يَثْبُتُ قَدَمُ الْإِسْلَامِ إِلَّا عَلَى ظَهْرِ التَّسْلِيمِ وَالْأَسْتِسْلَامِ، فَمَنْ رَامَ عِلْمَ مَا حُظِرَ عَلَيْهِ، وَلَمْ يَقْنَعْ بِالتَّسْلِيمِ فَهَمُّهُ، حَجَبَهُ مَرَامُهُ عَنِ خَالِصِ التَّوْحِيدِ، وَصَافِي الْمَعْرِفَةِ، وَصَحِيحِ الْإِيمَانِ، فَيَتَدَبَّدَبُ بَيْنَ الْكُفْرِ وَالْإِيمَانِ، وَالتَّصْدِيقِ وَالتَّكْذِيبِ، وَالْإِقْرَارِ وَالْإِنْكَارِ، مُوسَّسًا تَائِهًا، زَائِعًا شَاكًا، لَا مُؤْمِنًا مُصَدِّقًا، وَلَا جَاحِدًا مُكْذِبًا

36) Вярата на никого не е сигурна, освен ако не се гради върху покорство и подчинение. Онзи, който иска да знае неща, които са отвъд възможностите му, и чийто разум не е задоволен с покорство, ще остане лишен от чистото единобожие, ясното знание и правилната вяра и ще се лута между неверието и вярата, потвърждаването и отричането, приемането и отхвърлянето; ще бъде несигурен и объркан, отклонен и съмняващ се, бидейки нито покорен вярващ, нито отричащ вероотстъпник.

(۳۷) وَلَا يَصِحُّ الْإِيمَانُ بِالرُّؤْيَةِ لِأَهْلِ دَارِ السَّلَامِ لِمَنِ اعْتَبَرَهَا مِنْهُمْ بَوْهَمٍ، أَوْ تَأَوَّلَهَا بِفَهْمٍ، إِذَا كَانَ تَأْوِيلُ الرُّؤْيَةِ وَتَأْوِيلُ كُلِّ مَعْنَى يُضَافُ إِلَى الرُّبُوبِيَّةِ تَرْكُ التَّأْوِيلِ وَلزُومَ التَّسْلِيمِ،

وَعَلَيْهِ دِينُ الْمُسْلِمِينَ، وَمَنْ لَمْ يَتَوَقَّ التَّنْفِيَّ وَالتَّشْبِيهَ زَلَّ، وَلَمْ يُصِبِ التَّنْزِيهَ، فَإِنَّ رَبَّنَا جَلَّ وَعَلَا مَوْصُوفٌ بِصِفَاتِ الْوَحْدَانِيَّةِ، مَنْعُوتٌ بِنُعُوتِ الْفَرْدَانِيَّةِ، لَيْسَ بِمَعْنَاهُ أَحَدٌ مِنَ الْبَرِيَّةِ

37) Вярата във „виждането [на Аллах] от обитателите на Дома на мира [Рая]“ на онзи, който си представя как ще стане това и дава обяснения според своите разбирания, е неправилна, защото тълкуването на „виждането“, а и на всяко нещо, което е свързано с господството, е чрез избягване на това тълкувание и строго придържане към покорството; и това е религията на мюсюлманите. Онзи, който не се пази от отричане [на качествата на Аллах] и от оприличаване⁴⁶ [качествата на Аллах на нещо сътворено], без съмнение се е отклонил и не е успял да разбере Превъзходството [на Аллах], защото единствено на нашия Господар, Всемогъщия и Всеславния, могат да бъдат приписвани качествата единственост, пълна неповторимост и това, че нито едно творение по никакъв начин не Го наподобява.

⁴⁶ *Нафй* (отричане на качествата на Аллах) и *ташбих* (оприличаване на качествата на Аллах на творението) са две крайности, които имам аґ-Ғаҳауї отхвърля. Сектата на мутазилитите (*муґтазила*) отрекла виждането на Аллах под предлог, че защитават Неговото превъзходство. Тъй като Аллах не прилича на творението, те настояли, че Той не може да бъде видян, защото способността да бъдат виждани е качество на материалните обекти. Сектата на муджасимитите (*муджассима*, антропоморфистите) изпаднала в другата крайност, твърдейки, че Аллах ще бъде видян по същия начин, както биват виждани материалните обекти.

(۳۸) وَتَعَالَى عَنِ الْحُدُودِ وَالْغَايَاتِ، وَالْأَرْكَانِ وَالْأَعْضَاءِ وَالْأَدْوَاتِ، لَا تَحْوِيهِ الْجِهَاتُ السِّتُّ
كَسَائِرِ الْمُبْتَدَعَاتِ

38) Той е над това да има граници или предели, да има части, органи или крайници⁴⁷. Той не е обграден от шестте посоки, както всичко сътворено е обградено⁴⁸.

⁴⁷ Аллах Та‘алӣ няма граници или предели, тъй като те са присъщи само на телата, които са ограничени в пространството. Аллах не е физическо тяло и тези неща не се отнасят за Него. Същността (*zāṭ*) на Аллах не е съставена от части, органи или крайници, тъй като те налагат Той да бъде физическо тяло и отричат Неговата единственост в същността.

Айетите от Корана и хадисите, които навеждат на мисълта, че Аллах има части, не трябва да бъдат разбирани буквално. Те трябва да бъдат приети такива, каквито са, и техните значения да бъдат оставени на знанието на Аллах Та‘алӣ, без да бъдат допълвани, съкращавани или да се използват заместващи значения, за които се предполага, че са техни синоними, като в същото време се потвърждава превъзходството (*tanẓīḥ*) на Аллах над характеристиките на сътворените неща. Този подход е в съответствие с айета: „**Няма подобен Нему.**“ (аш-Шūrā, 11) и това е бил пътят на *саяф* (ранните учени).

Късните учени (*халяф*) били принудени от обстоятелствата да прибягнат до преносното тълкуване (*та‘уїл*), което запазвало божественото превъзходство и е било в рамките на употребата на класическия арабски език, без да твърдят, че предложеното тълкуване със сигурност е замисленото значение.

И двата подхода са приети сред *Ахлю-с-сунна*, както е споменато от имам ан-Науауї в неговото известно тълкувание на *Сахїх Муслим* и както споменават други учени.

Например относно думите от Корана *йадуЛлях* (буквалното значение на които е „ръката на Аллах“) подходът на ранните учени (*саяф*) е бил да потвърждават и да вярват, без да знаят значението, оставяйки на Аллах онова, което се има предвид. Този подход се нарича *тафъйд*. Късните учени (*халяф*) тълкували „ръка“ и казали например, че означава силата на Аллах или Неговата помощ. Това се нарича преносно тълкуване (*та'уил*).

⁴⁸ Посоките не се отнасят за Аллах Та'әля, тъй като Той ги е сътворил. Той е такъв, какъвто е бил преди да сътвори посоките, времето и пространството. Във вечността Аллах не е бил в някоя посока, нито на някакво място, тъй като те не съществували тогава. Ако Той си е приписал посока след сътворяването ѝ, това означава промяна от състоянието, в което се е намирал. Промяната в същността (*зәйт*) на Аллах Та'әля не е възможна, защото тя означава временен характер.

Аллах е *ал-Гани* (Пребогатия). Той не се нуждае от време и пространство. Твърдението, че Той се намира в определена посока или на определено място, предполага, че Той се нуждае от тях.

По същия начин, приемането на буквалното значение на израза „Аллах е навсякъде“ е също толкова погрешно, защото „навсякъде“ е сборът от цялото пространство, а Аллах е свободен от пространството. Убеждението, че „Аллах е навсякъде“ не може да бъде открито в нито една класическа книга по *ақйда* на *Ахлю-с-сунна*. Но ако имаме предвид, че Аллах е навсякъде, защото Той чува и вижда всичко, то това е приемливо.

(۳۹) وَالْمِعْرَاجُ حَقٌّ، وَقَدْ أُسْرِيَ بِالنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعُجِرَ بِشَخْصِهِ فِي الْيَقْظَةِ إِلَى السَّمَاءِ، ثُمَّ إِلَى حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الْعُلَى، وَأَكْرَمَهُ اللَّهُ بِمَا شَاءَ، فَأَوْحَى إِلَيْهِ مَا أَوْحَى، ﴿مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَى﴾، فَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْآخِرَةِ وَالْأُولَى

39) Въздигането е истина. Пророка, Аллах да го благослови и с мир да го дари, е бил пренесен през нощта и въздигнат тялом, бидейки буден, в небесата до висини, каквито Аллах е пожелал. Аллах го облагородил, с каквото го облагородил, и му разкрил, каквото му разкрил, и „сърцето му не го излъга за онова, което видя.” [ан-Наджм, 11] Аллах да го благослови и с мир да го дари, както в този свят, така и в отвъдния⁴⁹!

⁴⁹ Пророка ﷺ е бил пренесен в една нощ от Свещената джамия (*ал-Масджид ал-Харām*) в Мека до Най-далечната джамия (*ал-Масджид ал-Ақса*) в Йерусалим и оттам е бил въздигнат тялом в небесата, бидейки в будно състояние.

Исра’ се отнася до земното пътешествие от *ал-Масджид ал-Харām* до *ал-Масджид ал-Ақса*. Път, който нормално отнемал два месеца, като чудо било изминат за миг от Пророка ﷺ. За това пътешествие свидетелства Коранът: „Пречист е Онзи, Който пренесе Своя раб нощем от Свещената джамия до Най-далечната джамия, околностите на която Ние благословихме, за да му покажем от Нашите знамения. Той е Всечуващия, Всезрящия.” (*ал-Исра’*, 1)

Ми рāдж се отнася до пътешествието от Йерусалим до небесата. Пророка ﷺ бил въздигнат до седмото небе, стигайки до Дървото на крайния предел (*Сидрат ал-мунтахā*), докдето нито едно създание не е стигало. Всичко това се потвърждава от многобройни хадїси, даващи подробна информация за чудотворната случка на *Ми рāджа*.

В тази нощ Аллах Та’āля удостоил с почит Пророка ﷺ, като му показал неща, които никої друг не е виждал, и повелил намазът да стане задължителен за мюсюлманите.

(٤٠) وَالْحَوْضُ الَّذِي أَكْرَمَهُ اللَّهُ تَعَالَى بِهِ غِيَاثًا لِأُمَّتِهِ حَقًّا

40) И Басейнът, който Аллах Всевишния му е дарил, за да напои жадните от неговата общност [в Съдния ден], е истина⁵⁰.

⁵⁰ Хадисите относно Басейна (*ал-Хаїд*) са многобройни. В един от тях Пророка ﷺ казва: „Аз съм вашият предшественик при *ал-Хаїд*. Някои от вас ще бъдат докарани при мен, за да ги видя, а след това ще бъдат отведени и аз ще кажа: „О, Господарю, моите приятели!“ Ще бъде казано: „Не знаеш какво сториха те след теб!“ (*Сахих*, ал-Бухари)

В друг хадис се казва: „Моят басейн е [толкова голям, че отнема] месец път [за да бъде прекосен]. Неговата вода е по-бяла от мляко, миризмата му е по-приятна от мускус, а чашите му за пиене са [толкова много] като звездите в небето. Който отпие от него, никога не ще ожадне.“ (*Сахих*, ал-Бухари)

(٤١) وَالشَّفَاعَةُ الَّتِي ادَّخَرَهَا لَهُمْ حَقًّا كَمَا رُوِيَ فِي الْأَخْبَارِ

41) И застъпничеството, което е отредено за тях [неговите последователи], е истина, както се разказва в преданията⁵¹.

⁵¹ Пророка ﷺ е казал: „Всеки пророк е бил дарен с една приета *ду ай'*, а аз искам да запазя своята за застъпничеството на общността си в отвъдния живот.“ (*Сахих*, ал-Бухари)

Застъпничеството (*шафа'а*) бива различни видове. *Голямото застъпничество* е онова, което Пророка ﷺ ще стори за цялото творение в Съдния ден, за да започне Аллах Та'алия с отсъждането, след като творението се е намирало в голямо затруднение. Това

застъпничество е отредено специално за Пророка ﷺ и е *ал-Мақām ал-махмӯд* (Похвалното място), споменато в айета: „И в част от нощта бодърствай с [молитва] допълнително за теб. Твоят Господар ще те въздигне на похвално място.” (ал-Исрā', 79)

‘Абдуллāх ибн ‘Умар رضي الله عنه предава следния хадис: „В Съдния ден хората ще паднат на колене и всяка общност ще преследва своя пророк, казвайки му: „О, еди кой-си, застъпи се [за нас пред Аллах]!”, докато не бъде дадено застъпничеството на Пророка ﷺ. И това ще бъде денят, в който Аллах ще го въздигне на Похвалното място (*ал-Мақām ал-махмӯд*).” (Сахих, ал-Бухāри)

Пророка ﷺ ще се застъпи пред Аллах Той да облекчи творението от трудностите на *махшара*, след като те са потърсили помощ от всички други пророци.

Анас رضي الله عنه предава дълъг хадис, в който се казва: „Вярващите ще чакат в Съдния ден толкова дълго, че ще се разтревожат и ще рекат: „Нека да помолим някого да се застъпи за нас пред нашия Господар, за да ни освободи Той от нашето положение.” Хората тогава ще обиколят пророците от Āдам عليه السلام до ‘Йсā عليه السلام, но всеки пророк ще отговаря с думите: „Аз не съм подходящ за това” и ще изтъква някоя своя грешка, която бил допуснал. Най-накрая ще дойдат при Пророка ﷺ и той ще рече: „Аз съм подходящ за това! Моята общност! Моята общност!” После той ще падне в *суджӯд* пред Аллах и по думите на Пророка ﷺ: „Той ще ме остави на *суджӯд* колкото пожелае, след което Той ще рече: „О, Мухаммад, вдигни глава и говори, защото ти ще бъдеш чут; и се застъпи, защото твоето застъпничество ще бъде прието; и искай, защото твоята молба ще бъде изпълнена!” Тогава аз ще вдигна глава и ще Го възхваля, както Той ще ме научи. След това ще се застъпя.” (Сахих, ал-Бухāри)

Освен този вид застъпничество ще има и други видове с други цели, например за оправдаването на онези, за които е отсъдено да бъдат пратени в Огъня; група вярващи да влязат в Дженнета без равносметка; да бъдат повишени степените на обитателите на Дженнета; да бъдат освободени онези вярващи, които вече са били вкарани в Огъня.

(٤٢) وَالْمِيثَاقُ الَّذِي أَخَذَهُ اللَّهُ تَعَالَى مِنْ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَذُرِّيَّتِهِ حَقًّا

42) И свидетелството, което Аллах Всевишния е получил от Адам и неговото потомство, е истина⁵².

⁵² Това е споменато в следния айет: „И когато твоят Господар извади от синовете на Адам, от гърба им, тяхното потомство, и ги накара да засвидетелстват за себе си: “Не съм ли аз вашият Господар?”, казаха: “Да, свидетели сме.” Да не кажете в Деня на възкресението: “Бяхме нехайни за това!” (ал-А‘рāф, 172)

Точният начин, по който това свидетелство е било взето от потомството на Адам عليه السلام, е неизвестно за нас. Въпреки това, ние го потвърждаваме, защото то е споменато в Корана.

В ҳадїс се предава следното: „Аллах сътворил Адам, после обърсал Десницата Си по гърба му, извадил някои от потомството му и рекъл: „Аз сътворих тези хора за Дженнета и те ще вършат делата на обитателите на Дженнета.” После обърсал гърба му отново, извадил други от потомството му и рекъл: „Аз сътворих тези хора за Огъня и те ще вършат делата на обитателите на Огъня.” Тогава един мъж попитал: „О, Пратенико на Аллах, за какво тогава са делата?” Пророка صلى الله عليه وسلم отговорил: „Когато Аллах, Всемогъщия и Всеславния, създаде раб за Дженнета, Той го кара да върши делата на обитателите на Дженнета, докато умре с подобни дела и не влезе в Дженнета. По същия начин, когато Аллах, Всемогъщия и Всеславния, създаде раб за

Огъня, Той го кара да върши делата на обитателите на Огъня, докато умре с подобни дела и накрая не влезе в Огъня.” (Муснад, Ахмад; Абӯ Дауӯд; ат-Тирмизӣ)

(٤٣) وَقَدْ عَلِمَ اللَّهُ تَعَالَى فِيمَا لَمْ يَزَلْ عَدَدَ مَنْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ، وَيَدْخُلِ النَّارَ جُمْلَةً وَاحِدَةً، فَلَا يُزَادُ فِي ذَلِكَ الْعَدَدِ وَلَا يَنْقُصُ مِنْهُ

43) Аллах Всевишния вечно е знаел точния брой на онези, които ще влязат в Рая, и точния брой на онези, които ще влязат в Ада. Този брой нито ще бъде увеличен, нито намален.

(٤٤) وَكَذَلِكَ أَفْعَالَهُمْ، فِيمَا عَلِمَ مِنْهُمْ أَنَّ يَفْعَلُوهُ، وَكُلُّ مَيْسَرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ، وَالْأَعْمَالُ بِالْخَوَاتِيمِ، وَالسَّعِيدُ مِنْ سَعِدِ بَقْضَاءِ اللَّهِ، وَالشَّقِيٌّ مِنْ شَقِيٍّ بَقْضَاءِ اللَّهِ

44) Същото се отнася и за техните дела, които Аллах е знаел точно как ще се вършат от тях. Всеки е улеснен за онова, за което е сътворен⁵³. Последните дела, с които завърша нечий живот, определят неговата съдба. Онези, които са честити, са честити заради промисъла на Аллах, и онези, които са злочести, са злочести пак заради промисъла на Аллах⁵⁴.

⁵³ Предопределението (*қадар*) е тайна на Аллах Та‘алӣ, която Той е скрил от творението. То е отвъд човешкото разбиране. Включва вярата в това, че Аллах Та‘алӣ е знаел и предопределил във вечността всичко, което ще се случи, точното време за това и точния начин. Всичко, което се случва във вселената, е съгласно това предопределение. Аллах казва в Корана:

„Ние всяко нещо сътворихме с мяра.“ (ал-Қамар, 49)

Заедно с тази вяра в предопределението, трябва също да се приеме, че на човек е дадена възможността да избира между праведността и греховете. Наградата или наказанието на човек в отвъдния живот ще бъде въз основа на упражняването му на този избор в правилното или грешното направление. Човек трябва да се съсредоточи върху това упражняване на избора, а не върху предопределението на Аллах Та'аля, за което той няма знание. Пророка ﷺ ни е повелил да се въздържаме от обсъждането на предопределението.

Джабир ибн 'Абдуллах ﷺ предава, че Сурақа ибн Малик ибн Джу'шум ﷺ дошъл и казал: „О, Пратенико на Аллах, обясни ни религията, сякаш току-що сме били сътворени. Делата, които вършим днес, те са нещо, над което писалките са изсъхнали [след като са ги записали], и се случват съгласно предопределена съдба или те се случват сега [без да са били предопределени]?“ Пророка ﷺ отговорил: „Те са нещо, над което писалките са изсъхнали [след като са ги записали] и те се случват съгласно предопределена съдба.“ Сурақа попитал: „Ако това е така, тогава каква е нуждата от вършене на добри дела?“ Пророка ﷺ отговори: „Продължавай да вършиш дела, защото всеки човек е улеснен [за онова, за което е създаден].“ (Муслим)

В друг хадис, предаден от 'Али ﷺ, се казва: „Докато бяхме на погребение в гробището ал-Бақй', Пратеника на Аллах ﷺ дойде и седна и ние седнахме около него. Той имаше малка пръчка в ръката си, наведе глава и започна да драска по земята с нея. После той рече: „Няма никого сред вас или сред създадените души, на когото да не е записано мястото му в Дженнета или в Огъня, и на когото да не му е записана съдбата относно това дали ще бъде честит или злочест [в отвъдния живот].“ Един мъж каза: „О, Пратенико на Аллах, ще зависим ли от това, което е записано, и да изоставим ли вършенето на [добри] дела? Защото онзи от нас, който ще бъде сред честитите хора, ще върши делата на честитите хора, а онзи, който ще бъде злочест, ще

върши делата на злочестите хора.” Пророка ﷺ рече: „Вършете дела, защото всеки е улеснен! Онези, които ще бъдат честити [в отвъдния живот], ще бъдат улеснени да вършат делата на честитите хора [в този свят], а онези, които ще бъдат сред злочестите [в отвъдния живот], ще бъдат улеснени да вършат делата на злочестите хора [в този свят].” После той прочете: „**Който раздава и се бои, и вярва в Най-прекрасното, ще го улесним към лесното. А който е скъперник и пренебрегва, и взима за лъжа Най-прекрасното, ще го улесним към трудното.**” (ал-Лейл, 5-10) (ал-Бухарӣ; Муслим)

Сектата на кадаритите (*қадарийи*) отрекла предопределението и имала грешното убеждение, че всичко, което се случва, не е било предопределено в знанието на Аллах, и че Аллах Та‘алӣ разбира за него, едва когато то се случи.

⁵⁴ Тази радост и злочестина са по постановлението и предопределението на Аллах и се основават на последните дела на човек преди смъртта му. Човек, който е водил живот, изпълнен с неверие и грехове, но към края живота си се е покаял и е повярвал в Аллах Та‘алӣ, е честит и сполучил и ще бъде въведен в Дженнета. А човек, който е водил живот, изпълнен с вяра и праведност, но по-късно е станал вероотстъпник и е умрял в неверие, е злочест и ще бъде хвърлен в огъня на Джахеннама.

٤٥) وَأَصْلُ الْقَدْرِ سِرُّ اللَّهِ تَعَالَى فِي خَلْقِهِ، لَمْ يَطَّلِعْ عَلَى ذَلِكَ مَلَكٌ مُقَرَّبٌ، وَلَا نَبِيٌّ مُرْسَلٌ، وَالتَّعَمُّقُ وَالنَّظْرُ فِي ذَلِكَ ذَرِيعَةُ الْخِذْلَانِ، وَسَلَّمَ الْحَرَمَانِ، وَدَرَجَةُ الطُّغْيَانِ، فَالْحَذَرَ كُلِّ الْحَذَرِ مِنْ ذَلِكَ نَظْرًا أَوْ فِكْرًا أَوْ وَسْوَسَةً، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى طَوَى عِلْمَ الْقَدْرِ عَنْ أَنْامِهِ، وَنَهَاهُمْ عَنْ مَرَامِهِ، كَمَا قَالَ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ: ﴿لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾ فَمَنْ سَأَلَ: لِمَ فَعَلَ؟ فَقَدْ رَدَّ حُكْمَ كِتَابِ اللَّهِ، وَمَنْ رَدَّ حُكْمَ الْكِتَابِ كَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ

45) Точната същност на съдбата Аллах Всевишния е скрил от Своето творение. Нито приближен ангел, нито изпратен пророк, е бил удостоен с това. Ровенето в нея и размишляването над нея водят само до объркване, лишение и непокорност. Човек трябва да внимава в размишляването, проучването и съмненията, свързани с този въпрос, защото Аллах Всевишния е скрил знанието за съдбата от Своите създания и им е забранил да се опитват да я разгадаят, както Аллах Всевишния казва в Своята Книга: „Не Той ще бъде питан какво върши, а те ще бъдате питани.“ [ал-Анбийā', 23] Затова който попита: „Защо Той е сторил това?“, е отхвърлил закона на Книгата на Аллах, а който отхвърли закона на Книгата, става неверник.

(٤٦) فَهَذَا جُمْلَةٌ مَا يَحْتَاجُ إِلَيْهِ مَنْ هُوَ مُنَوَّرٌ قَلْبُهُ مِنْ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ تَعَالَى، وَهِيَ دَرَجَةُ الرَّاسِخِينَ فِي الْعِلْمِ، لِأَنَّ الْعِلْمَ عِلْمَانِ: عِلْمٌ فِي الْخَلْقِ مَوْجُودٌ، وَعِلْمٌ فِي الْخَلْقِ مَفْقُودٌ، فَإِنْكَارُ الْعِلْمِ الْمَوْجُودِ كُفْرٌ، وَادْعَاءُ الْعِلْمِ الْمَفْقُودِ كُفْرٌ، وَلَا يَصِحُّ الْإِيمَانُ إِلَّا بِقَبُولِ الْعِلْمِ الْمَوْجُودِ، وَتَرْكِ طَلَبِ الْعِلْمِ الْمَفْقُودِ

46) Това са нещата, които приближените на Аллах Всевишния с просветени сърца трябва да знаят, и това е определяне на степенята на онези, твърдо дарени със знание. Защото има два вида знание: знание, което е достъпно за творението, и знание, което не е достъпно за творението. Отричането на знанието, което е достъпно, е неверие, и претендирането за знание, което е недостъпно, е неверие. Вярата може да бъде непоколебима само когато достъпното знание се приема, а недостъпното знание не се търси⁵⁵.

⁵⁵ Достъпното знание е онова, което се достига чрез явни доказателства: например знанието за Създателя, Неговата вечност, Неговата сила, Неговото съвършенство над недостатъците и временния характер. Отнася се също до знанието за заповедите и забраните на шарī'ата, намиращи се в Корана и ҳадїсите. Отричането на това знание е неверие.

Недостъпно знание е например знанието за неведомото, което Аллах е запазил за Себе Си, знанието за съдбата, знанието за Часа и т.н. Претендирането за такова знание е неверие.

Аллах Та'алї казва: „Кажи: “Никой на небесата и на земята не знае неведомото, освен Аллах. И не ще усетят те кога ще бъдат възкресени.” (ан-Намл, 65)

Въпреки това, понякога Аллах Та'алї е уведомявал някои Свои пратеници по въпроси от неведомото, както е посочено в айета: „Знаещия неведомото. Той на никого не разкрива Своите тайни, освен на онзи пратеник, когото е избрал. И сторва Той пред него и зад него да има [ангели] пазители.” (ал-Джин, 26-27)

(٤٧) وَتُؤْمِنُ بِاللَّوْحِ، وَالْقَلَمِ، وَجَمِيعِ مَا فِيهِ قَدْ رُقِمَ، فَلَوْ اجْتَمَعَ الْخَلْقُ كُلُّهُمْ عَلَى شَيْءٍ كَتَبَهُ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ أَنَّهُ كَائِنٌ لِيَجْعَلُوهُ غَيْرَ كَائِنٍ لَمْ يَقْدِرُوا عَلَيْهِ، وَلَوْ اجْتَمَعُوا كُلُّهُمْ عَلَى شَيْءٍ لَمْ يَكْتُبْهُ اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ لِيَجْعَلُوهُ كَائِنًا لَمْ يَقْدِرُوا عَلَيْهِ، جَفَّ الْقَلَمُ بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَا أَخْطَأَ الْعَبْدَ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ، وَمَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ

47) Ние вярваме в Съхранявания скрижал, във всичко, написан в него, и в Калема⁵⁶. И дори ако цялото творение се събере, за да предотврати случването на нещо, което Аллах Всевишния е записал, то не ще успее. И дори ако цялото творение се събере, за да накара нещо да се случи,

което Аллах Всевишния не е записал, то не ще успее. Калемът е изсъхнал, написвайки всичко, което ще се случи до Съдния ден. Каквото рабът е изпуснал, никога е нямало да го получи, и каквото е получил, никога е нямало да го изпусне⁵⁷.

⁵⁶ *Ал-Ляїх ал-махфӯз* (Съхраняваният скрижал) и *ал-Қалям* (Писалката, Калемът) са две небесни творения, създадени от светлина. В *ал-Ляїх ал-махфӯз* е записано всичко онова, което се е случило, случва се и ще се случи. Аллах говори за *ал-Ляїх ал-махфӯз* в следния аїет: „**Да, това е славен Коран в съхраняван скрижал.**” (ал-Бурӯдж, 21-22)

Ал-Қалям се споменава в следния аїет: „**Нун. Кълна се в калема и в онова, което пишат!**” (ал-Қалям, 1)

От нашата вяра е, че по заповед от Аллах Калемът е написал върху Скрижала всичко, което ще се случи до Съдния ден. В Корана се казва: „...и отбелязваме всичко в ясна книга.” (Йәсїн, 12)

‘Убада ибн Сәмит رضي الله عنه предава, че Пратеника на Аллах صلى الله عليه وسلم е казал: „Първото нещо, което Аллах е създал, е било Калемът, след което му е наредил: „Пиши!” Попитал: „О, Господарю, какво да пиша?” Казал: „Напиши съдбите на всяко нещо до настъпването на Часа!” (Абӯ Дәӯӯд; ат-Тирмизї; Муснад, Ахмад)

⁵⁷ Ибн ‘Аббас رضي الله عنه предава: „Един ден яздех зад Пророка صلى الله عليه وسلم, когато той ми рече: „О, младежо, ще те науча на няколко думи. Пази [своите задължения към] Аллах и Той ще те пази! Пази Аллах и ще Го откриеш пред себе си! Когато искаш, искай от Аллах! Когато търсиш помощ, търси я от Аллах! И знай, че дори общността да се събере, за да ти помогне с нещо, не ще успее да ти помогне, освен с онова, което Аллах вече е записал за теб. И ако се събере, за да ти навреди с нещо,

не ще успее да ти навреди, освен с онова, което Аллах вече е записал за теб. Калемите са вдигнати, а страниците са изсъхнали.” (ат-Тирмизӣ)

(٤٨) وَعَلَى الْعَبْدِ أَنْ يَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ قَدْ سَبَقَ عِلْمُهُ فِي كُلِّ شَيْءٍ كَائِنٍ مِنْ خَلْقِهِ، وَقَدَّرَ ذَلِكَ تَقْدِيرًا مُحْكَمًا مُبْرَمًا، لَيْسَ فِيهِ نَاقِضٌ وَلَا مُعَقِّبٌ، وَلَا مُزِيلٌ وَلَا مُغَيِّرٌ، وَلَا نَاقِصٌ وَلَا زَائِدٌ مِنْ خَلْقِهِ فِي سَمَاوَاتِهِ وَأَرْضِهِ، وَذَلِكَ مِنْ عَقْدِ الْإِيمَانِ وَأُصُولِ الْمَعْرِفَةِ، وَالْاعْتِرَافِ بِتَوْحِيدِ اللَّهِ تَعَالَى وَرُبُوبِيَّتِهِ، كَمَا قَالَ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ قَدَرًا مَقْدُورًا﴾ فَوَيْلٌ لِمَنْ صَارَ لَهُ اللَّهُ تَعَالَى فِي الْقَدْرِ خَصِيمًا، وَأَحْضَرَ لِلنَّظَرِ فِيهِ قَلْبًا سَقِيمًا، لَقَدْ التَّمَسَ بِوَهْمِهِ فِي مُحَضِّ الْغَيْبِ سِرًّا كَتِيمًا، وَعَادَ بِمَا قَالَ فِيهِ أَفَّاكَ أَثِيمًا

48) Необходимо е рабът да знае, че Аллах вечно е знаел всичко онова, което ще се случи с Неговото творение, и е предопределил това с подробна и окончателна съдба. Няма творение на небесата или на земята, което да може да противоречи на нея, да добавя към нея или да заличава от нея, нито да я променя, намалява или увеличава по някакъв начин. Това е от основите на вярата и от основите на знанието, необходимо за признаването на единството на Аллах Всевишния и на Неговото господство, защото Всевишния казва в Своята Книга: „И е сътворил всяко нещо, и го е премерил с точна мяра.” [ал-Фурқән, 2] И казва Всевишния: „Повелята на Аллах е предопределена съдба.” [ал-Ахзāб, 38] Тежко на онзи, който тръгне срещу Аллах Всевишния, засягайки съдбата, и който с болно сърце започне да се рови в нея. В своя измамен опит да разкрие

неведомото, той търси недосегаема тайна и се превръща в грешник и лъжец.

(٤٩) وَالْعَرْشُ وَالْكُرْسِيُّ حَقٌّ

49) И Тронът, и Престолът са истина⁵⁸.

⁵⁸ *Ал-‘Арш* и *ал-Курси* биват превеждани съответно като Трона и Престола, но единствено Аллах знае какво всъщност представляват те. Аллах Та‘алә ги споменава в Корана в следните айети:

„Той е Господарят на великия Трон.“ (ат-Таўба, 129)

„Неговият Престол вмества и небесата, и земята.“ (ал-Бақара, 255)

Онова, което знаем от Корана и хадїсите, е, че *ал-‘Арш* е най-голямото творение на Аллах, че е покривът на *Джаннат ал-Фирдаўс* (най-високата степен на Дженнета) и че в Съдния ден осем ангела ще го носят:

„В този Ден осмина [от тях] ще носят Трона на твоя Господар.“ (ал-Хаққа, 17)

За *ал-Курси* знаем, че е по-малко творение от *ал-‘Арш*.

Учените тълкуват по различен начин *ал-‘Арш* и *ал-Курси*. Въпреки това, най-приемливото мнение е, че, тъй като те са споменати в Корана и хадисите и не се отнасят до практиката, те трябва да се приемат в техния буквален и явен смисъл като небесни творения на Аллах, дори да не знаем тяхната точна същност. Необходимо е да вярваме в тях така и да не ги тълкуваме преносно.

(٥٠) وَهُوَ مُسْتَعْنٍ عَنِ الْعَرْشِ وَمَا دُونَهُ

50) Той е независим от Трона и от онова, което е под него⁵⁹.

⁵⁹ Аллах не се нуждае от нищо, в това число и от Трона. Той не се нуждае от това да се разполага на Трона и е свободен от място така, както е бил и преди да сътвори Трона. Защото Аллах не е тяло, което се нуждае от място.

(٥١) مُحِيطٌ بِكُلِّ شَيْءٍ وَبِمَا فَوْقَهُ، قَدْ أَعْجَزَ عَنِ الْإِحَاطَةِ خَلْقَهُ

51) Той обхваща всяко нещо и е над него⁶⁰, а каквото Той е сътворил, е неспособно да Го обхване.

⁶⁰ Аллах Та'алй обхваща всичко със Своето знание и Той е над всичко по ранг. Това, че Той обхваща всичко, не означава, че буквално го обхваща така, както съд обхваща и обгражда всичко, което се намира в него; и думите, че Той е над всичко, не се приемат в буквалния смисъл, защото това е специфично за материалните тела. Висотата на Аллах е по отношение на Неговия ранг, Неговото знание и Неговата сила, а не по отношение на мястото.

„Той е Всевластващия над Своите раби.” (ал-Ан'ам, 18)

Имām ал-Газālī пише в *Ихя' улюм ад-дйн*: „Аллах е над Трона, над небесата, над всичко, с висота, която не Го прави по някакъв начин близо до Трона или до небесата така, както тя не го прави по някакъв начин далече от земята.”

Ибн Хаджар пише във *Фатх ал-бāри*: „Когато казваме: „Аллах е над Трона” (*Аллāх ѓля-л-Арш*), това не означава, че Той го докосва или че той е разположен на него или че е ограден от определена страна на Трона. Това е съобщение, което се предава така, както е, и затова ние

го повтаряме, но в същото време отричаме всяко оприличаване, защото няма нищо подобно Нему; и от Него е успехът!”

(٥٢) وَنَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ اتَّخَذَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا، وَكَلَّمَ مُوسَى تَكْلِيمًا، إِيْمَانًا وَتَضَدِيْقًا وَتَسْلِيْمًا

52) И ние казваме с вяра, одобрение и покорство, че Аллах е приел Ибрахим за близък приятел и е говорил пряко на Муса⁶¹.

⁶¹ Това се споменава в Корана и затова ние го потвърждаваме по начин, който е подходящ за величието на Аллах, без преносно тълкуване. В същото време ние не приписваме на Аллах качество, което не приляга на Неговата величествена същност, като чувството на обич, което придружава близостта при хората, или речта, състояща се от букви и звуци.

„Аллах прие Ибрахим за приятел.” (ан-Ниса’, 125)

„И Аллах говори пряко на Муса.” (ан-Ниса’, 164)

(٥٣) وَتُؤْمِنُ بِالْمَلَائِكَةِ، وَالتَّبَيِّنِ، وَالْكِتَابِ الْمُنزَلَةِ عَلَى الْمُرْسَلِينَ، وَنَشْهَدُ أَنَّهُمْ كَانُوا عَلَى الْحَقِّ الْمُبِينِ

53) И вярваме⁶² в ангелите⁶³, и в пророците⁶⁴, и в книгите⁶⁵, низпослани на пратениците, и свидетелстваме, че всички те са били върху явната истина.

⁶² Аллах Та’алй казва: „Пратеника повярва в онова, което му бе низпослано от неговия Господар, повярваха и вярващите. Всеки от тях повярва в Аллах и в Неговите ангели, и Неговите писания, и

Неговите пратеници. [И казаха:] “Разлика не правим между никого от Неговите пратеници.” (ал-Бақара, 285)

⁶³ Ангелите (*маля’ика*) са небесни безволеви създания на Аллах Та’алї, сътворени от светлина. Те постоянно се издигат и се спускат между небесата и земята и имат различни задачи. Тяхното задоволство е в споменаването на Аллах и в служенето на Него. Те никога не изпадат в неподчинение и винаги изпълняват заповедите на Аллах.

⁶⁴ Пророците са мъже, избрани от Аллах, за да предадат Неговото послание. Аллах Та’алї ги е удостоил да бъдат посредници между Него и Неговите раби. Аллах дарява пророчеството, на когото пожелае; то не може да бъде постигнато чрез лично усилие:

„Аллах най-добре знае къде да положи Своего послание.” (ал-Ан’ам, 124)

Пророците са предпазени от извършване на всякакви грехове и са по-високо по степен от ангелите. Сред тях самите има такива, които са по-високо по степен от останалите:

„Тези са пратениците - на едни от тях отредихме да стоят над други; с някои Аллах говори и въздигна други по степени.” (ал-Бақара, 253)

⁶⁵ Аллах Та’алї е низпославал книги на различни пророци, като им е говорил директно или чрез посредничеството на ангел. И думите, и значенията на тези откровения са от Него. Ние вярваме в оригиналния вид на всички низпослани книги. Версиите на Тората, Евангелието, Псалмите и др., които са разпространени днес, съдържат много допълнения към първоначалните слова на Аллах и затова в тях не може да се вярва напълно.

(٥٤) وَنُسِّيَ أَهْلَ قِبَلَتِنَا مُسْلِمِينَ مُؤْمِنِينَ مَا دَامُوا بِمَا جَاءَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مُعْتَرِفِينَ، وَلَهُ بِكُلِّ مَا قَالَ وَأَخْبَرَ مُصَدِّقِينَ

54) Ние наричаме хората на нашата қибла мюсюлмани и вярващи, докато те признават низпосланото на Пророка, Аллах да го благослови и с мир да го дари, и приемат за истина всичко, което той е казал и известил⁶⁶.

⁶⁶ Анас ибн Малик رضي الله عنه предава, че Пратеника на Аллах صلى الله عليه وسلم е казал: „Който кланя нашия намаз, обръща се към нашата қибла [посоката за намаз, която е към Свещената джамия в Мека; къбле] и яде закланото от нас, той е мюсюлманин и е под закрилата на Аллах и на неговия Пратеник. Не бъдете коварни спрямо онези, които са под закрилата на Аллах!“ (ал-Бухарӣ)

Онзи, който твърди, че приема низпосланото като религия на Пророка صلى الله عليه وسلم, се приема от нас за мюсюлманин и вярващ и бива третиран като такъв. Ако обаче се докаже, че някой отрича установена догма от Пророка صلى الله عليه وسلم, която се знае, че е част от основите на исляма, то такъв човек не може да бъде наричан вярващ.

(٥٥) وَلَا تَخُوضُ فِي اللَّهِ، وَلَا نُمَارِي فِي دِينِ اللَّهِ

55) Ние не се впускаме в празнословие относно Аллах⁶⁷, нито без знание обсъждаме религията на Аллах⁶⁸.

⁶⁷ Ние не заявяваме нищо относно същността (*zāṭ*) на Аллах Та'ālā без знание и без нещо да е установено чрез предадено доказателство от

Корана и хадисите. Също така ние не размишляваме върху същността на Аллах, защото е отвъд възможностите ни да Го разберем.

⁶⁸ Арабската дума *нумāри* може да означава „нехаен, небрежен“ или „обсъждане, спор“. Ако бъде взето второто значение, тогава преводът ще е: „Нито спорим относно религията на Аллах“. С други думи, грешно е да се създават съмнения в умовете на хората на истината чрез спорове по религиозните въпроси, съживявайки съмненията, създадени от сектантите, за да отклоняват хората.

(٥٦) وَلَا نُجَادِلُ فِي الْقُرْآنِ، وَذَشَّهُدُ أَنَّهُ كَلَامُ رَبِّ الْعَالَمِينَ، نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ، فَعَلَّمَهُ سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ، مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَهُوَ كَلَامُ اللَّهِ تَعَالَى لَا يُسَاوِيهِ شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ الْمَخْلُوقِينَ، وَلَا نَقُولُ بِخَلْقِهِ، وَلَا نُخَالِفُ جَمَاعَةَ الْمُسْلِمِينَ

56) И не спорим относно Корана⁶⁹ и свидетелстваме, че той е словото на Господаря на световете, което довереният Дух [Джибрил] низпослал на най-почитания от пратениците – Мухаммад, Аллах да го благослови и с мир да го дари, - и го научил на него⁷⁰. Той е словото на Аллах Всевишния и словото на никое творение не може да се сравнява с Неговото. Ние не казваме, че то е било сътворено, нито противоречим на множеството от мюсюлманите [по този въпрос]⁷¹.

⁶⁹ Ние не спорим относно Корана и приемаме, че той е вечното, несътворено слово на Аллах Та'аля, което не се състои от думи и звуци. Ние признаваме и всички доказани видове четения (*қира'ят*) и не ги поставяме под съмнение.

⁷⁰ Коранът е бил низпослан на Мухаммад ﷺ чрез ангела Джибрил ﷺ: „Този [Коран] е низпослан от Господаря на световите. Спусна го довереният Дух [Джибрил] в твоето сърце, за да бъдеш от предупредителите - на ясен арабски език.” (аш-Шу‘арā, 192-195)

Ангелът Джибрил ﷺ научил Пророка ﷺ на Корана: „Научи го [на него] многосилният [Джибрил].” (ан-Наджм, 5)

⁷¹ Аллах Та‘āля е удостоил тази общност като е сторил нейното единодушие (*иджма‘*) да има силата на доказателство. Действията, които са срещу единодушието, са отклонение. Аллах казва: „А който противоречи на Пратеника, след като му се изясни напътствието, и следва друг, а не пътя на вярващите, него ще насочим накъдето сам се е обърнал и ще го изгаряме в Ада. Колко лоша участ е той!” (ан-Нисā’, 115)

Пратеника на Аллах ﷺ е казал: „Който се отдели от множеството (*джамā‘*) дори на педя разстояние, е изхвърлил ярема на исляма от врата си.” (ат-Тирмизī)

Той е казал също: „Придържайте се към най-голямото множество!” (Ибн Маджа)

(٥٧) وَلَا نُكْفِّرُ أَحَدًا مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ بِذَنْبٍ ، مَا لَمْ يَسْتَحِلَّهُ

57) Ние не обвиняваме в неверие никого от хората на қиблата, заради грешно дело, стига да не го е приемал за позволено⁷².

⁷² Извършването на грях – малък или голям, – въпреки че е забранено, не изкарва човек от исляма. Ако обаче някой смята за позволено онова,

за което е доказано, че е забранено от Аллах, тогава такъв човек всъщност отрича закона на Аллах и става неверник.

Доводът, че грехът не е равнозначен на неверие, са следните айети:

„О, вярващи, покайте се пред Аллах с искрено покаяние...” (ат-Тахрīm, 8)

„И ако две групи от вярващите се сбият, помирете ги!” (ал-Худжурāt, 9)

И двата айета се отнасят до извършените грехове вярващи, което показва, че извършването на грях не прави човека неверник, каквото е било убеждението на сектата на хариджитите (*х̣ау̣й̣а̣рид̣ж*), и не го изкарва от исляма, както е било убеждението на сектата на мутазилитите (*му̣тазила*).

(٥٨) وَلَا تَقُولُ: لَا يَضُرُّ مَعَ الْإِسْلَامِ ذَنْبٌ لِمَنْ عَمِلَهُ

58) Нито казваме, че грехът не указва вредно въздействие върху вярата на онзи, който го върши.⁷³

⁷³ Сектата на мурджиитите (*мурджи'а*) била с убеждението, че греховете не оказват вредно въздействие върху вярата на човек. Сектата на хариджитите (*х̣ау̣й̣а̣рид̣ж*) пък вярвала, че извършването на грехове правят човека неверник.

Ахлю-с-сунна не се съгласяват с нито една от тези крайности и имат убеждението, че лошите дела оказват влияние върху човека, който ги извършва, както в този свят, така и в отвъдния. Многобройните айети и хадиси, които съдържат строги предупреждения за наказание срещу онези, които престъпват законите на Аллах, са ясно свидетелство за това.

(٥٩) وَتَرْجُو لِلْمُحْسِنِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْ يَغْفُوَ عَنْهُمْ وَيُدْخِلَهُمُ الْجَنَّةَ بِرَحْمَتِهِ، وَلَا تَأْمَنُ عَلَيْهِمْ، وَلَا نَشْهَدُ لَهُمْ بِالْجَنَّةِ، وَنَسْتَغْفِرُ لِمُسِيئِهِمْ، وَنَخَافُ عَلَيْهِمْ وَلَا نُقَنِّطُهُمْ

59) Ние се надяваме, че Аллах ще опрости благочестивите вярващи и ще ги въведе в Рая по Своята милост⁷⁴, но не можем да бъдем сигурни в това и не можем да свидетелстваме, че те ще бъдат в Рая⁷⁵. Молим опрощение за онези, които вършат грехове, страхуваме се, но не губим надежда за тях⁷⁶.

⁷⁴ Добрите дела не гарантират на човека неговото спасение и влизането му в Дженнета. Онова, към което се стремим, е милостта и великодушието на Аллах. Пророка ﷺ е казал: „Никой от вас няма да влезе в Дженнета заради своите дела.“ Попитали: „Дори и ти ли, о, Пратенико на Аллах?“ Казал: „Дори и аз, освен ако Аллах не ме обгърне със Своята милост и Своето великодушие.“ (ал-Бухарӣ)

⁷⁵ Ние не можем да бъдем сигурни, че определен вярващ със сигурност ще влезе в Дженнета, защото съществува вероятността от попадането му в неверие или отхвърлянето на добрите му дела заради горделивост и показност.

⁷⁶ Изгубването на надежда за милостта на Аллах е знак на отклонение:

“А кой губи надежда за милостта на своя Господар освен заблудените?” (ал-Хиджр, 56)

(٦٠) وَالْأَمْنُ وَالْإِيَّاسُ يَنْقُلَانِ عَنِ الْمِلَّةِ الْإِسْلَامِ، وَسَبِيلُ الْحَقِّ بَيْنَهُمَا لِأَهْلِ الْقِبْلَةِ

60. И увереността [че човек няма да бъде наказан], и изгубването на надежда [за милостта на Аллах] водят до излизане от лоното на исляма⁷⁷. Пътят на истината за хората на *қиблата* е между тях двете⁷⁸.

⁷⁷ Аллах Та'алїя е обещал награда за вършещите добри дела и е предупредил с наказание вършещите лоши дела. Той е способен да приложи това, за когото пожелае. Човек да бъде сигурен в своето спасение означава да счита Аллах за неспособен да приложи наказание, а изгубването на надежда за Неговата милост предполага Неговата неспособност да дари награда. И двете водят до неверие:

„Само губещите хора смятат, че са в безопасност пред замисъла на Аллах.“ (ал-А'рāф, 99)

„...и не губете надежда за милостта на Аллах! Само невярващите хора губят надежда за милостта на Аллах.“ (Йўсуф, 87)

⁷⁸ Надеждата и страхът са като две крила за вярващия в полета му към Аллах и отвъдния дом. Човек трябва да се страхува и да съзнава равносметката на Аллах, но в същото време и да се надява на милостта Му. Аллах Та'алїя казва:

„И напускат постелите си, и със страх и копнеж зоват своя Господар, и от онова, което сме им дали, раздават.“ (ас-Саджда, 16)

„Онези, които в страхопочитание от своя Господар се боят и които в знаменията на своя Господар вярват, и които със своя Господар не съдружават, и които дават, каквото дават, с боязливи сърца, защото при своя Господ ще се завърнат, те се надпреварват в добрините и те първи ги извършват.“ (ал-Му'минўн, 57-61)

Веднъж 'А'иша, Аллах да е доволен от нея, попитала Пратеника на Аллах ﷺ дали айетът: **„и които дават, каквото дават, с боязливи**

сърца” се отнася за онези, които прелюбодействат и пият вино. Пророка ﷺ отговорил: „Не, о, дъще на Правдивия [Абӯ Бакр]! Отнася се за мъж, който говее, кланя се и дава милостиня, и се страхува, че това няма да бъде прието от него.” (ат-Тирмизӣ)

(٦١) وَلَا يَخْرُجُ الْعَبْدُ مِنَ الْإِيمَانِ إِلَّا بِجُحُودٍ مَا أَدْخَلَهُ فِيهِ

61) Рабът не излиза от вярата, освен ако не отрече онова, което го е довело до нея⁷⁹.

⁷⁹ Вярата (*īmān*) и неверието (*kufr*) са две противоположности. Човек става вярващ, само когато приеме необходимите условия на вярата. Той става неверник, ако отрече някое от тези условия. Извършването на грях не прави човека неверник.

(٦٢) وَالْإِيمَانُ هُوَ الْإِقْرَارُ بِاللِّسَانِ وَالتَّصَدِيقُ بِالْجُنَانِ

62) Вярата е потвърждаване с езика и приемане със сърцето⁸⁰.

⁸⁰ Същността на вярата (*īmān*) е приемането със сърцето на съществуването на Аллах и на истинността на всичко, което Пророка ﷺ е донесъл. Тъй като обаче това е вътрешно действие, скрито от другите, потвърждаването с езика е знак за това приемане.

(٦٣) وَجَمِيعَ مَا صَحَّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنَ الشَّرْعِ وَالْبَيَانِ كُلُّهُ حَقٌّ

63) И всички достоверни предания от Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, относно шарй'ата и тълкуването [на Корана и исляма] са истина.

(٦٤) وَالْإِيمَانُ وَاحِدٌ، وَأَهْلُهُ فِي أَصْلِهِ سَوَاءٌ، وَالتَّفَاضُلُ بَيْنَهُمْ بِالْحَشِيَّةِ وَالتَّقَى، وَمُخَالَفَةُ
الْهَوَى وَمَلَازِمَةُ الْأَوْلَى

64) Вярата е една и в основата си е еднаква за всички⁸¹. Превъзходството на едни [вярващи] над други се дължи на по-голямата им богобоязливост, на отхвърлянето на страстите им и на придържането им към най-харесваното [от Аллах]⁸².

⁸¹ Същността на вярата (*īmān*) е пълното и искрено приемане със сърцето до степен на убеденост. Това приемане е еднакво за всички вярващи и не може да се каже, че у някои то е повече, а у други – по-малко.

⁸² Различията между вярващите са по отношение на сиянието на вярата им, добрите дела, които увеличават това сияние, и въздействията, които те оказват. Това се има предвид в многобройните айети от Корана и ҳадїсите, в които се говори за усилване и отслабване на вярата. Не може да има усилване и отслабване относно убедеността в самата вяра.

„Вярващите са онези, които щом бъде споменат Аллах, сърцата им тръпнат, и щом им бъдат четени Неговите знамения, те усилват вярата им, и на своя Господар се уповават.“ (ал-Анфāl, 2)

(٦٥) وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّهُمْ أَوْلِيَاءُ الرَّحْمَنِ، وَأَكْرَمُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَطْوَعُهُمْ وَأَتَّبَعُهُمْ لِلْقُرْآنِ

65) Всички вярващи са приближени на Всемилоствивия⁸³, но най-достоините при Аллах са онези, които са най-покорни и най-строго следват Корана⁸⁴.

⁸³ Аллах Та‘алї казва: „Аллах е Покровителят на вярващите.“ (ал-Бақара, 257)

⁸⁴ Аллах Та‘алї казва: „Най-достоеен измежду вас при Аллах е най-богобоязливият.“ (ал-Худжурāt, 13)

Пророка ﷺ е казал: „Няма превъзходство на арабина над неарабина, освен по богобоязливост.“ (Муснад, Ахмад)

(٦٦) وَالْإِيمَانُ هُوَ الْإِيمَانُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ وَحُلُوهُ وَمُرُّهُ مِنَ اللَّهِ تَعَالَى

66) Вярата се състои от вяра в Аллах, в Неговите ангели, в Неговите книги, в Неговите пратеници, в Съдния ден и в съдбата с доброто и злото в нея, със сладкото и горчивото в нея, и че всичко е от Аллах Всевишния⁸⁵.

⁸⁵ Всеки от тези аспекти е обяснен в предишните страници, а в този абзац имām ат-Тaхāўї ги събира, основавайки се на следния аїет и на ҳадїса за Джибрил ﷺ:

„Пратеника повярва в онова, което му бе низпослано от неговия Господар, повярваха и вярващите. Всеки от тях повярва в Аллах и в Неговите ангели, и Неговите писания, и Неговите пратеници. [И

казаха:] “Разлика не правим между никого от Неговите пратеници.”
И рекоха: “Чухме и се подчинихме. Опрости ни, Господарю наш!
Към Теб е завръщането.” (ал-Бақара, 285)

Ал-Бухарӣ и Муслим предават известния ҳадӣс, предаден от ‘Умар ибн ал-Хаттаб رضي الله عنه, в който се говори, че Джибрил عليه السلام дошъл при Пророка صلى الله عليه وسلم във вид на човек и му задал въпроси относно религията. Когато попитал за вярата (*иман*), Пророка صلى الله عليه وسلم казал: „Вяра е да вярваш в Аллах, в Неговите ангели, в Неговите книги, в Неговите пратеници, в Съдния ден, както и да вярваш в съдбата с доброто и злото в нея.”

(٦٧) وَنَحْنُ مُؤْمِنُونَ بِذَلِكَ كَلِمَةٍ، وَلَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ، وَنُصَدِّقُهُمْ كُلَّهُمْ عَلَى مَا
جَاؤُوا بِهِ

67) Ние вярваме във всичко това. Не правим разлика между Неговите пратеници и приемаме за истина всичко онова, с което те са дошли⁸⁶.

⁸⁶ Всички пророци са донесли Посланието на Аллах до Неговите раби. От нас се изисква да приемаме всеки от тях за истински пратеник на Аллах. Отричането дори на един от тях прави човека неверник:

“Разлика не правим между никого от Неговите пратеници.” (ал-Бақара, 285)

„Кажете: “Вярваме в Аллах и в низпосланото на нас, и в низпосланото на Ибраҳим и Исма‘йл, и Исхāқ, и Йа‘қуб, и родовете [му], и в дареното на Мӯсā и на ‘Йсā, и в дареното на пророците от техния Господар. Разлика не правим между никого от тях и на Него сме отдадени.” (ал-Бақара, 136)

٦٨) وَأَهْلُ الْكِبَائِرِ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي النَّارِ لَا يُخَلَّدُونَ إِذَا مَاتُوا وَهُمْ مُوَحَّدُونَ وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا تَائِبِينَ بَعْدَ أَنْ لَقُوا اللَّهَ عَارِفِينَ مُؤْمِنِينَ، وَهُمْ فِي مَشِيئَتِهِ وَحُكْمِهِ إِنْ شَاءَ غَفَرَ لَهُمْ، وَعَفَا عَنْهُمْ بِفَضْلِهِ، كَمَا ذَكَرَ عَزَّ وَجَلَّ فِي كِتَابِهِ: ﴿وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ﴾ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُمْ فِي النَّارِ بَعْدَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُخْرِجُهُمْ مِنْهَا بِرَحْمَتِهِ وَشَفَاعَةِ الشَّافِعِينَ مِنْ أَهْلِ طَاعَتِهِ، ثُمَّ يَبْعَثُهُمْ إِلَى جَنَّتِهِ، وَذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ تَعَالَى تَوَلَّى أَهْلَ مَعْرِفَتِهِ، وَلَمْ يَجْعَلْهُمْ فِي الدَّارَيْنِ كَأَهْلِ نُكْرَتِهِ الَّذِينَ خَابُوا مِنْ هِدَايَتِهِ، وَلَمْ يَنَالُوا مِنْ وِلَايَتِهِ، اللَّهُمَّ يَا وَلِيَّ الْإِسْلَامِ وَأَهْلِيهِ ثَبِّتْنَا عَلَى الْإِسْلَامِ حَتَّى نَلْقَاكَ بِهِ

68) Извършителите на големи грехове от общността на Мухаммад, Аллах да го благослови и с мир да го дари, ще бъдат в Огъня, но не завинаги, ако са умрели като единобожци и са срещнали Аллах като вярващи, дори да не са се покаяли⁸⁷. Те ще бъдат подвластни на Неговата воля и присъда. Ако Той пожелае, ще ги опрости и помилва заради Своето великодушие, защото Всемогъщия и Всеславния казва в Своята Книга: „Аллах не прощава да се съдружава с Него, но освен това прощава на когото пожелае.” [ан-Нисā', 116] И ако Той пожелае, ще ги накаже в Огъня заради Своята справедливост⁸⁸, след това ще ги изкара оттам по Своята милост и застъпничеството на онези, които са Му били покорни⁸⁹, и ще ги изпрати в Рая⁹⁰. Това е, защото Аллах Всевишния е Покровител на онези, които Го признават⁹¹, и Той не се отнася с тях и в двата свята, както се отнася с онези, които Го отричат и които са лишени от Неговото напътствие и не са успели да се сдобият с Неговото покровителство⁹². О, Аллах,

Покровителю на исляма и неговите последователи, стори ни твърди в исляма до срещата ни с Теб!⁹³

⁸⁷ Предопределението да останеш вечно в огъня на Джехеннема е най-строгото наказание и то е определено като възмездие за неверието (*куфр*), което е най-лошото престъпление. Следователно вярващ, който е бил вкаран в Джехеннема заради грехове, които е извършил и за които не се е покаял, няма да остане там вечно, а накрая ще бъде допуснат до Дженнета. Това е в опровержение на становището на сектата на мутазилитите (*му'тазила*), които вярвали, че такъв човек ще остане вечно в Джехеннема, основавайки се на своето предположение, както вече беше пояснено, че той е въвн от исляма.

⁸⁸ Не е задължително Аллах да накаже извършителите на грехове, дори и големи, и дори ако те не са се покаяли. Ако пожелае, Аллах може да ги извини заради Своето великодушие и направо да ги въведе в Дженнета.

⁸⁹ Възможността да се застъпят ще бъде дадена, освен на пророците, и на ангелите и праведните вярващи, както се споменава в част от дълъг хадис, в който Пророка ﷺ казва: „Аллах Та'алй тогава ще рече: „Ангелите се застъпиха, пророците се застъпиха и вярващите се застъпиха. Не остана друг, освен Най-милостивия сред милостивите [т.е. Аллах].“ (*Муснад*, Ахмад; *Сахйх*, Муслим)

В друг хадис Пророка ﷺ е казал: „Множество, по-голямо от [племето] Бану Тамй, ще влезе в Дженнета заради застъпничеството на един човек от моята общност.“ (*Муснад*, Ахмад; *Мустадрак*, ал-Хаким; ат-Тирмизй)

⁹⁰ В хадис, записан в *Сахйх Муслим*, Пророка ﷺ казва: „Обитателите на Огъня ще останат там вечно – нито умиращи, нито живеещи. Но има хора, които ще влязат в Огъня заради своите грехове, и те ще бъдат

умъртвени, докато не станат като изгоряла жарава. Тогава ще бъде дадено позволение за застъпничество и те ще бъдат извадени на групи и ще бъдат разпръснати по реките на Дженнета и ще бъде речено: „О, обитатели на Дженнета, изсипете вода върху тях!“ После ще израснат [бързо] както семената на растенията [израстват] от наноса, оставен след потоп.”

⁹¹ Аллах казва в Корана: „Така е, защото Аллах е Покровителят на вярващите, а неверниците нямат покровител.“ (Мухаммад, 11)

⁹² Аллах казва в Корана: „Нима онези, които вършат злини, смятат, че в живота им и в смъртта им ще ги сторим равни с онези, които вярват и вършат праведни дела? Колко лошо отсъждат!“ (ал-Джасийа, 21)

„Нима ще сторим онези, които вярват и вършат праведни дела, да са като сеещите развала по земята? И нима ще сторим богобоязливите да са като разпътните?“ (Сад, 28)

⁹³ Имām ат-Тахāуї отправя тази дуā' в съответствие с дуā'та на Пророка ﷺ, предадена от Анас رضي الله عنه: „О, Аллах, Покровителю на исляма и неговите последователи, стори ме твърд в него до срещата ми с Теб!“ (Маджма' аз-зауā'id)

(٦٩) وَنَرَى الصَّلَاةَ خَلْفَ كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ، وَنُصَلِّي عَلَى مَنْ مَاتَ مِنْهُمْ

69) Ние приемаме да отслужваме молитвата зад всеки от хората на қиблата, без значение дали е праведник или нечестивец, и да отслужваме [погребална молитва] за онзи от тях, който е умрял⁹⁴.

⁹⁴ Пророка ﷺ е казал: „Кланяйте зад всеки праведник или нечестивец.“ (ал-Байхақӣ)

В друг ҳадїс Пророка ﷺ казва: „Кланяйте зад всеки, който казва *ля иля̀ха илля̀Лла̀х* (няма друг бог освен Аллах), и кланяйте [джанāза] за всеки от хората на *ля иля̀ха илля̀Лла̀х*.“ (ад-Дār ал-Қутнӣ)

Практиката на уммата от времето на сподвижниците на Пророка ﷺ и техните наследници е да се кланя намаз зад всеки, включително и зад тиранични владетели, грешници и проповедници на нововъведения (*бид āт*), освен ако техните грешни вярвания не са ги изкарали от исляма. Приетото мнение в *Ахлю-с-сунна* е, че безгрешността не е необходимо условие за валидността на водачеството (*имāма*), както смята шиитската секта на рафидитите.

Самият Пророк ﷺ е кланял погребален (*джанāза*) намаз за онези от сподвижниците му, които били пребити с камъни, заради извършено от тях прелюбодеяние.

Въпреки че няма съмнение относно валидността на намаза зад такива хора (тиранични владетели, грешници и проповедници на нововъведения), прието е, че кланянето на намаз зад тях е нежелателно и такива хора не трябва да бъдат избирани да водят намазите.

Кланянето зад такива хора може да се отбягва, ако има основателна причина за това и има надежда, че подобно действие би накарало тези хора да се покаят.

(٧٠) وَلَا نُنَزِّلُ أَحَدًا مِنْهُمْ جَنَّةً وَلَا نَارًا، وَلَا نَشْهَدُ عَلَيْهِمْ بِكُفْرٍ وَلَا بِشِرْكِ وَلَا بِنِفَاقٍ مَا لَمْ يَظْهَرُ مِنْهُمْ شَيْءٌ مِنْ ذَلِكَ، وَنَذَرُ سَرَائِرَهُمْ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى

70) Ние не заявяваме, че някой от тях ще отиде в Рая или Огъня⁹⁵, и не обвиняваме никого от тях в неверие, съдружаване [с Аллах] или двуличие, освен ако не показват това открито. Оставяме тайните им на Аллах Всевишния⁹⁶.

⁹⁵ Без значение колко добро или зло виждаме у някого, ние не можем да сме сигурни, че той ще влезе в Дженнета или Джехеннема. Само Аллах има знание за неведомото и знае състоянието, в което е умрял определен човек.

⁹⁶ Пророка ﷺ е казал: „Когато един човек нарече свой брат: „О, невернико!“, то единият от тях несъмнено е заслужил това звание.“ (ал-Бухарӣ; Муслим)

Аллах Та‘алӣ казва: „И не следвай онова, което не знаеш!“ (ал-Исра‘, 36)

„О, вярващи, много странете от подозрението!“ (ал-Худжурāt, 12)

(٧١) وَلَا نَرَى السَّيْفَ عَلَى أَحَدٍ مِنْ أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِلَّا مَنْ وَجَبَ عَلَيْهِ السَّيْفُ

71) Ние не одобряваме убийството на някого от общността на Мухаммад, Аллах да го благослови и с мир да го дари⁹⁷, освен на онзи, за когото това е задължително [според шарӣ‘ата]⁹⁸.

⁹⁷ Пророка ﷺ е казал: „Беше ми повелено да воювам с хората, докато не кажат *ля̄ иля̄ха илля̄Лля̄х* (няма друг бог освен Аллах)!” Когато изрекат това, кръвта им и имотите им ще бъдат защитени от мен, освен с право, и тяхната равносметка ще бъде при Аллах.” (ал-Бух̄арӣ)

⁹⁸ Пророка ﷺ е казал: „Кръвта на мюсюлманина не е позволена, освен в три случая: [когато някой извърши] прелюбодеяние, човек за човек [т.е. когато някой убие друг, то убиецът се наказва със същото] и [в случай на] вероотстъпничество и изоставяне на множеството.” (ал-Бух̄арӣ)

(٧٢) وَلَا نَرَى الْخُرُوجَ عَلَىٰ أَيْمَتِنَا وَوُلَاةِ أُمُورِنَا وَإِنْ جَارُوا، وَلَا نَدْعُو عَلَيْهِمْ، وَلَا نَنْزِعُ يَدًا مِنْ طَاعَتِهِمْ، وَنَرَى طَاعَتَهُمْ مِنْ طَاعَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَرِيضَةً مَا لَمْ يَأْمُرُوا بِمَعْصِيَةٍ وَنَدْعُو لَهُمْ بِالصَّلَاحِ وَالْمُعَافَاةِ

72) Ние не одобряваме бунта срещу нашите водачи или срещу онези, отговорни за нашите дела, дори ако са несправедливи, нито им желаем злото, нито отказваме да им се подчиняваме. Смятаме, че послушанието пред тях е част от послушанието пред Аллах, Всемогъщия и Всеславния, и е задължително, освен ако те не заповядват вършенето на грехове⁹⁹. Молим Аллах да ги дари с благочестивост и благополучие!

⁹⁹ Необходимо е мюсюлманите да имат водач, който да е зает с делата им, да прилага шарӣ'атските закони, да пази границите на ислямската държава, да събира дължимото, като закят и садақа, да организира петъчния и празничните намази, да разрешава спорове и да поддържа

реда. Послушанието пред такъв водач е задължително за всички граждани на ислямската държава, както е посочено в Корана:

„О, вярващи, покорявайте се на Аллах и се покорявайте на Пратеника и на удостоените с власт сред вас!“ (ан-Нисā', 59)

Пророка ﷺ е казал: „Който види нещо, което не харесва, в своя водач, нека бъде търпелив, защото който се бунтува срещу владетеля, дори и малко, и после умре, то той е умрял като в Епохата на невежеството.“ (ал-Бухārī)

Непослушанието пред владетеля води до разделение сред мюсюлманите, което отслабва ислямската държава и я прави уязвима на нападенията на нейните врагове. Задължението за подчинение пред владетеля не излиза извън обсега на задължението да се подчиняваме на Аллах, защото Пророка ﷺ е казал: „Няма подчинение пред творението в неподчинението пред Твореца.“ (Ахмад)

(۷۳) وَتَتَّبِعُ السُّنَّةَ وَالْجَمَاعَةَ، وَتَجْتَنِبُ الشُّذُوزَ وَالْخِلَافَ وَالْفُرْقَةَ

73) Ние следваме сунната и множеството и избягваме отклоненията, разногласията и разделенията¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Аллах Та'ālī казва: „А който противоречи на Пратеника, след като му се изясни напътствието, и следва друг, а не пътя на вярващите, него ще насочим накъдето сам се е обърнал и ще го изгаряме в Ада. Колко лоша участ е той!“ (ан-Нисā', 115)

Ал-Ирбād ибн Сāрийа رضي الله عنه предава: „Пратеника на Аллах ﷺ така ни увещава, че сърцата ни затрепериха, а очите ни се изпълниха със

сълзи, при което му рекохме: „О, Пратенико на Аллах, това сякаш е прощална проповед, затова ни посъветвай!“ Той рече: „Завещавам ви да се страхувате от Аллах и да слушате и да се подчинявате, дори ако роб бъде ваш владетел. Защото несъмнено онези от вас, които ще живеят дълго, ще станат свидетели на големи разногласия. Тогава се придържайте към моята сунна и сунната на праведните халифи след мен! Придържайте се към това с кътните си зъби! Пазете се от нововъведенията, защото всяко нововъведение е заблуда.“ (Абӯ Дәуӯд; ат-Тирмизӣ)

(٧٤) وَنُحِبُّ أَهْلَ الْعَدْلِ وَالْأَمَانَةِ، وَنُبْغِضُ أَهْلَ الْجَوْرِ وَالْخِيَانَةِ

74) Ние обичаме хората на справедливостта и заслужаващите доверие и мразим хората на неправдата и коварството¹⁰¹.

¹⁰¹ Любовта и омразата трябва да бъдат само заради Аллах. Пророка ﷺ е казал: „Който обича заради Аллах, мрази заради Аллах, дава заради Аллах и отказва да даде заради Аллах, той е усъвършенствал вярата си.“ (Абӯ Дәуӯд)

(٧٥) وَنَقُولُ اللَّهُ أَعْلَمُ فِيمَا اشْتَبَهَ عَلَيْنَا عِلْمُهُ

75) Когато нашето знание за нещо е съмнително, ние казваме: Аллах знае най-добре¹⁰².

¹⁰² Не е по силите на човешкия ум да разгадае всички тайни и да разбере всички истини, затова е необходимо човек да повери това на знанието на Аллах Та‘ālī. Аллах казва в Корана:

„...и ви е дадено само малко от знанието.” (ал-Исрā', 85)

Ангелите са признали своята неспособност да знаят, освен онова, което Аллах ги е научил:

„Рекоха: “Пречист си Ти! Нямаме друго знание, освен това, на което Ти ни научи. Ти си Всезнаещия, Премъдрия.” (ал-Бақара, 32)

(٧٦) وَنَرَى الْمَسْحَ عَلَى الْحُقَيْنِ فِي السَّفَرِ وَالْحَضَرِ، كَمَا جَاءَ فِي الْأَثَرِ

76) Ние одобряваме обърсването [с мокра ръка] върху кожени чорапи, независимо дали по време на пътуване или не, както е известно от преданията¹⁰³.

¹⁰³ Въпреки че това е въпрос от *фиқха*, а не от *ақидата*, имām ат-Тахāуї го споменава в опровержение на сектата на рафидитите, които не смятат за валидно обърсването (*масх*) с мокра ръка върху кожени чорапи при извършване на абдест.

Големият брой предания по този въпрос е накарало ханафитският правовед Абӯ ал-Хасан ал-Кархї да каже: „Страхувам се от неверие за онзи, който не признава обърсването върху кожени чорапи.”

Ал-Хасан ал-Басрї е казал: „Срещнах седемдесет сподвижници на Пророка, които смятаха за валидно обърсването върху кожени чорапи.”

(٧٧) وَالْحُجُّ وَالْجِهَادُ فَرَضَانِ مَاضِيَانِ مَعَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْ أَيْمَةِ الْمُسْلِمِينَ بَرَّهْمُ وَفَاجِرِهِمْ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ لَا يُبْطَلُهُمَا شَيْءٌ وَلَا يَنْقُضُهُمَا

77) Хаджът и джихадът под ръководството на онези, които са отговорни за мюсюлманите, независимо дали са праведни или нечестиви, са постоянни задължения, докато настане Часът. Нищо не може да ги преустанови или оспори¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Имām аҗ-Ғахāуї споменава тези въпроси от *фиқха* в опровержение на сектата на рафидитите, които считат безгрешността (*исма*) за необходимо условие за водачеството (*имāма*) и че *джихадът* е невалиден, докато не дойде очакваният имām. Становището на *Ахлю-с-сунна* е, че тези дела са валидни под ръководството на който и да е имам, било то и грешник.

(۷۸) وَنُؤْمِنُ بِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ، وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ جَعَلَهُمْ حَافِظِينَ

78) Ние вярваме в Благородните писари [двата ангела, записващи всяка наша дума или дело], които Аллах е определил за наши надзиратели¹⁰⁵.

¹⁰⁵ Аллах Та‘ālā казва: „Но има над вас [ангели-] надзиратели благородни, записващи. Знаят какво вършите.“ (ал-Инфитār, 10-12)

„Отдясно и отляво на него стоят два записващи ангела, не изрича и една дума, без да има готов надзорник при него.“ (Қāф, 17-18)

Въпреки, че Аллах Та‘ālā знае делата на всеки човек, мъдростта от това да има ангели, които записват делата на човека, е да го насърчат да върши добри дела и да избягва злото, защото той ще знае, че има някого с него, който записва всичко, което върши. Пророка ﷺ е казал: „С вас има [ангели], които не ви оставят, освен когато отивате по

нужда или отивате при съпругите си. Така че срамувайте се от тях и ги уважавайте!” (ат-Тирмизӣ)

Записаното от тези ангели ще бъде прочетено на човека в Съдния ден, както се посочва в айета:

„В Деня всяка душа ще намери доброто, което е сторила, и злото, което е сторила, и ще иска то да се отдалечи от нея.” (Āl ‘Imrān, 30)

Освен тези ангели, чието задължение е да записват делата, от други айети и ҳадїси научаваме, че има и други ангели, които съпровождат човека, за да го пазят:

„[Ангели] следят всеки и отпред, и отзад. Пазят го по повелята на Аллах.” (ар-Ра’д, 11)

(٧٩) وَتُؤْمِنُ بِمَلِكِ الْمَوْتِ الْمُؤَكَّلِ بِقَبْضِ أَرْوَاحِ الْعَالَمِينَ

79) И вярваме в Ангела на смъртта, на когото е възложено да взима душите на [обитателите на] светове¹⁰⁶.

¹⁰⁶ Аллах Та’алӣ казва: „Кажы: “Ще ви прибере душите Ангелът на смъртта, комуто сте възложени. После към вашия Господар ще бъдете върнати.” (ас-Саджда, 11)

(٨٠) وَبِعَذَابِ الْقَبْرِ لِمَنْ كَانَ لَهُ أَهْلًا، وَبِسُؤَالِ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ لِلْمَيِّتِ فِي قَبْرِهِ عَنْ رَبِّهِ وَدِينِهِ وَنَبِيِّهِ، عَلَى مَا جَاءَتْ بِهِ الْأَخْبَارُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَنِ الصَّحَابَةِ رِضْوَانُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ

80) И [вярваме] в наказанието в гроба на онзи, който го заслужава¹⁰⁷, и в разпитването на мъртвеца от [ангелите] Мункар и Накір относно неговия господар, неговата религия и неговия пророк¹⁰⁸, както е предадено от Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, и сподвижниците, Аллах да е доволен от тях.

¹⁰⁷ Наказанието в гроба е доказано от много айети и ҳадїси. Това, че ние не можем да го възприемем, не дава основание то да бъде отричано. Това наказание ще бъде отсъдено и за тялото, и за душата, след като след смъртта Аллах върне в определена степен живота на тялото, за да може то да изпитва болка. Не е задължително душата да се върне в тялото, за да се случи това. Наказание ще бъде отсъдено за всички, които го заслужават, дори и да не бъдат погребани в гроб след смъртта им. То ще бъде усетено и от душата, заради връзката ѝ с тялото. Аллах казва в Корана:

„И им даваме да вкусят от най-близкото мъчение преди най-голямото мъчение, за да се покаят.“ (ас-Саджда, 21)

„В огъня ще бъдат слагани и сутрин, и вечер. А в Деня, когато настъпи Часът: “Въведете хората на Фараона в най-суровото мъчение!” (Гәфир, 46)

Пророка ﷺ е казал: „Беше ми вдъхновено, че ще бъдете подложени на изпитание в гроба, което ще е като изпитанието на ад-Даджджәл или близко до неговото.“ (ал-Бухәри)

Зайд ибн Сәбит رضي الله عنه предава: „Веднъж, докато Пратеника на Аллах ﷺ вървеше с нас към Банй ан-Наджджәр, яздейки коня си, той се наклони и за малко да падне. Ненадейно видя пред себе си пет или шест гроба. Каза: „Кой от вас знае за лежащите в тези гробове?“ Един човек рече: „Аз.“ Пророка ﷺ попита: „Като какви умряха?“ Човекът

отвърна: „Умряха като езичници.“ Пророка ﷺ каза: „Тези хора преминават през изпитанията в гроба. Ако не ме беше страх, че ще спрете да погребвате мъртвците си, щях да помоля Аллах да ви стори да чувате това, което аз чувам.“ (Сахих, Муслим)

Предадено е, че ‘Усмāн ибн ‘Аффāн رضي الله عنه е плачел толкова много, когато застанел до гроб, че брадата му се намокряла. Попитали го: „Защо когато се споменат Дженнета и Джехеннема не плачеш, но когато се спомене гробът ти започваш да плачеш?“ Той отвърнал: „Чух Пратеника на Аллах صلى الله عليه وسلم да казва: „Гробът е първият етап от отвъдното. Ако човек успешно премине през него, и следващите етапи ще бъдат лесни. Ако той не премине през този етап успешно, всеки следващ етап ще му бъде по-труден.“ (ат-Тирмизи)

¹⁰⁸ Анас ибн Мāлик رضي الله عنه предава, че Пратеника на Аллах صلى الله عليه وسلم е казал: „Когато човек бъде поставен в гроба и неговите придружители започнат да се разотиват, още докато чува стъпките им, два ангела идват при него, слагат го да седне и го питат: „Какво казваше за този човек [Мухаммад]?“ Вярващият ще рече: „Свидетелствам, че той е раб и пратеник на Аллах.“ Тогава те ще му рекат: „Погледни мястото си в Огъня! Аллах ти го замени с място в Дженнета.“ Той ще види и двете места. А когато неверник или двуличник бъде попитан, ще рече: „Не знам. Казвах, каквото хората казваха.“ Ангелите ще му рекат: „Нито знаеше, нито научи!“ После ще го удрят със железен чук и той така ще вика, че ще бъде чул от всичко около него, освен от джиновете и хората.“ (Сахих, ал-Бухарӣ)

(٨١) وَالْقَبْرِ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفْرِ النَّيِّرَانِ

81) Гробът е или градина от градините на Рая, или яма от ямите на Огъня.

﴿٨٢﴾ وَتُؤْمِنُ بِالْبَعْثِ وَجَزَاءِ الْأَعْمَالِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَالْعَرْضِ وَالْحِسَابِ، وَقِرَاءَةِ الْكِتَابِ،
وَالثَّوَابِ وَالْعِقَابِ، وَالصِّرَاطِ، وَالْمِيزَانَ

82. Ние вярваме в съживяването [след смъртта]¹⁰⁹, в отплатата за нашите дела в Съдния ден¹¹⁰, в представянето¹¹¹ [на нашите дела], в равносметката¹¹², в четенето на книгата [с делата]¹¹³, в наградата и в наказанието, в Моста¹¹⁴ [над Ада] и във Везната¹¹⁵.

¹⁰⁹ Съживяването след смъртта се отнася до връщането на живота на всички същества в Деня на съживяването (*Йаум ал-қийāма*), за да им бъде въздадена отплата за делата, които са вършели на земята. Освен че това е доказано от много айети и ҳадїси, това е вярване, което е било проповядвано и от всички останали пророци и пратеници и е било записано във всички низпослани божествени писания. Поради тази причина, това вярване се счита за едно от основите на ислямската вяра и отричането му води до неверие.

Коранът е ясен относно материалното естество на това съживяване до такава степен, че не е оставено място за метафорично тълкуване:

„И ще се протръби с Рога, и ето ги - от гробовете към своя Господар се втурват!“ (Йāсїн, 51)

„И дава той пример на Нас, а своето сътворяване забравя. И казва: “Кой ще съживи костите, след като станат на пръст?” Кажи: “Ще ги съживи Онзи, Който ги сътвори първия път. Той знае всичко как се сътворява.” (Йāсїн, 78-79)

„И казват: “Нима след като станем кости и пръст, нима наистина ще бъдем възкресени в ново творение?” Кажете: “Дори и да сте камъни или желязо, или творение от нещо, което смятате за велико!” И ще кажат: “Кой ще ни възстанови?” Кажете: “Онзи, Който ви създаде първия път.” (ал-Исрā’, 49-51)

¹¹⁰ Този свят не е подходящ за въздаване на отплата, защото той е място за изпитания. Основата на това изпитание е вярата в неведомото чрез извличане на поуки от знаменията, които могат да се открият в творението. Аллах Та‘алā казва:

„Той е, Който сътвори смъртта и живота, за да ви изпита кой от вас е по-добър в делата.” (ал-Мулк, 2)

Отплатата за избора, който прави човек на този свят, той ще получи в отвъдното:

„Горете там и да търпите, и да не търпите, все едно е за вас! Ще ви се въздаде само за вашите дела!” (ат-Тūr, 16)

¹¹¹ Аллах Та‘алā казва: **„И ще бъдат представени на твоя Господар в редици.” (ал-Кахф, 48)**

„В този Ден ще бъдете изправени [пред Аллах]. Не ще бъде скрита и една ваша тайна.” (ал-Хāққа, 18)

¹¹² Аллах Та‘алā казва: **„И [всяко дело] Ние ще прибавим, дори да е с тежест на синапено зърно. Достатъчни сме Ние за съдник.” (ал-Анбийā’, 47)**

¹¹³ Аллах Та‘алā казва: **„И в Деня на съживяването ще му извадим книга, която той ще намери разтворена: “Чети своята книга! Достатъчен си Днес да направиш равносметка за себе си.” (ал-Исрā’, 13-14)**

„И ще бъде изложена книгата [на делата]. Тогава ще видиш престъпниците в уплах от онова, което е в нея, и ще кажат: “О, горко ни!” Каква е тази книга, която не пропуска нищо, нито малко, нито голямо, без да го пресметне?” И ще намерят пред себе си всичко, което са вършили. Твоят Господар никого не угнетява.” (ал-Кахф, 49)

Вярващият ще получи своята книга с делата в дясната си ръка и това ще е символ на успех, а неверникът ще получи своята книга в лявата си ръка като знак на неуспех.

„А от онзи, чиято книга [за делата] му се даде в десницата, ще се потърси лека сметка и ще се завърне при своите хора [в Рая] щастлив. А онзи, чиято книга му се даде откъм гърба, той ще зове за [своето] унищожение.” (ал-Иншиқāқ, 7-11)

¹¹⁴ *Ас-Сирāt* е мост над Джехеннема, който е по-остър от сабя и потънък от косъм. Всеки човек ще трябва да мине по този мост, както се посочва в следния аяет:

„ И всеки от вас ще мине през Ада. Това е окончателна присъда от твоя Господар. После Ние ще спасим богобоязливите и ще оставим там на колене угнетителите.” (Марйам, 71-72)

¹¹⁵ *Ал-Мизāн* е везната, която ще се използва за претеглянето на делата на човека в Съдния ден. Подробностите относно как точно ще се осъществи това не са ни известни. Ние знаем и вярваме в това, което Коранът ни известява:

„Мярката през този Ден ще е правдата. Чиито везни натежат - тези са сполучилите.” (ал-А‘рāф, 8)

„Ще поставим Ние везните на справедливостта в Деня на съживяването, и никой не ще бъде угнетен с нищо.” (ал-Анбийā’, 47)

۸۳) وَالْجَنَّةُ وَالنَّارُ مَخْلُوقَتَانِ لَا تَفْنِيَانِ أَبَدًا وَلَا تَبِيدَانِ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى خَلَقَ الْجَنَّةَ وَالنَّارَ قَبْلَ الْخَلْقِ، وَخَلَقَ لَهُمَا أَهْلًا، فَمَنْ شَاءَ مِنْهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ فَضْلًا مِنْهُ، وَمَنْ شَاءَ مِنْهُمْ إِلَى النَّارِ عَذَابًا مِنْهُ، وَكُلٌّ يَعْمَلُ لِمَا قَدْ فُرِغَ لَهُ، وَصَائِرٌ إِلَى مَا خُلِقَ لَهُ

83) И Раят, и Огънят са сътворени¹¹⁶ и никога няма да изчезнат или да погинат¹¹⁷. Аллах Всевишния е сътворил Рая и Огъня преди творението, след това е сътворил и обитатели за тях¹¹⁸. Когото пожелае, Той вкарва в Рая заради Своето великодушие¹¹⁹, и когото пожелае, Той вкарва в Огъня заради Своята справедливост¹²⁰. Всеки постъпва в съответствие с онова, което му е предопределено, и се е запътил към онова, за което е сътворен.

¹¹⁶ Убеждението на *Ахю-с-сунна* е, че Дженнетът и Джахеннемът вече са били сътворени и съществуват в момента. Историята за Адам عليه السلام, съпругата му *Хаууа'* и техния престой в Дженнета са достатъчно доказателства за това. Също така много айети говорят за сътворението на Дженнета и Джахеннема с глаголи в минало време. Например:

„И бойте се от Огъня, подготвен за неверниците!“ (Ал 'Имрāн, 131)

„И надпреварвайте се към опрощение от своя Господ и към Градината с ширината на небесата и на земята, приготвена за богобоязливите.“ (Ал 'Имрāн, 133)

В *хадис* се предава, че когато Аллах сътворил Дженнета и Огъня, Той изпратил Джибрил عليه السلام при Дженнета, като му казал: „Погледни в него и в онова, което съм приготвил за неговите обитатели.“ Той [Джибрил عليه السلام] го видял, върнал се и рекъл: „Кълна се в Твоята слава! Всеки, който чуе за него, ще влезе там.“ После Той [Аллах] наредил да бъде заобиколен с изпитания и рекъл: „Върни се в него и виж какво

съм приготвил там за неговите обитатели.” Върнал се [Джибрийл ﷺ] и видял, че е заобиколен с изпитания. После се върнал при Него и рекъл: „Кълна се в Твоята слава! Страхувам се, че никой не ще влезе в него!” Той [Аллах] казал: „Отиди и погледни в Огъня и в онова, което съм приготвил за неговите обитатели!” Погледнал [Джибрийл ﷺ] в него и видял, че е на степени, една върху друга. Върнал се при Него и рекъл: „Кълна се в Твоята слава! Никой, който чуе за него, няма да влезе там!” Затова Той наредил да бъде заобиколен с похот. После казал: „Върни се!” И той [Джибрийл ﷺ] се върнал, а после казал: „Кълна се в Твоята слава! Страхувам се, че никой няма да бъде предпазен от влизането в него!” (Абӯ Дәуӯд; ан-Насā’и; ат-Тирмизӣ, Аҳмад)

Сектата на мутазилитите (*му'тазила*) имала грешното вярване, че Дженнетът и Джехеннемът ще бъдат сътворени едва след Съдния ден.

¹¹⁷ Убеждението на *Ахлю-с-сунна* е, че Дженнетът и Джехеннемът никога няма да изчезнат и ще съществуват вечно по волята на Аллах. Грешното мнение, че те ще спрат да съществуват, е било поддържано от Джахм ибн Сафӯян – основателя на сектата на муаттилитите (*му'аттила*).

Аллах Та‘алā казва: „Въздаянието им при техния Господар ще са Градините на Адн, сред които реки текат, там ще пребивават вечно и завинаги.” (ал-Баййина, 8)

„Да, който придобива злина и грехът му го обгражда - тези са обитателите на Огъня, там ще пребивават вечно.” (ал-Бақара, 81)

¹¹⁸ ‘А’иша, Аллах да е доволен от нея, предава: „Едно дете почина и аз казах: „Блага вест за него, птица от птиците на Дженнета!” Тогава Пратеника на Аллах ﷺ каза: „Не знаеш ли, че Аллах е сътворил Дженнета и Огъня, а после е сътворил и обитатели за всеки от тях?” (Сахӣх, Муслим)

¹¹⁹ Влизането в Дженнета ще бъде заради великодушието на Аллах. Делата на човек не задължават Аллах да го въведе в Дженнета, защото Аллах не е задължен с нищо. Пророка ﷺ е казал: „На никого от вас делата му няма да го спасят.“ Един мъж попитал: „Дори и теб ли, о, Пратенико на Аллах?“ Казал: „Дори и мен. Освен ако Аллах не ме обгърне със Своята милост.“ (Сахих, Муслим)

Аллах Та‘алї казва: „Надпреварвайте се към опрощение от вашия Господар и към Градината с ширина, колкото ширината на небето и на земята, приготвена за онези, които повярваха в Аллах и в Неговите пратеници! Това е благодатта на Аллах. Дава я Той комуто пожелае. Аллах е Господарят на великата благодат.“ (ал-Ҳадїд, 21)

¹²⁰ Тъй като ни е повелено да вярваме и сме известени за наказанието, ако не го сторим, влизането на човек в Дженнета ще е заради справедливостта и мъдростта на Аллах.

(۸۴) وَالْحَيْرُ وَالشَّرُّ مُقَدَّرَانِ عَلَى الْعِبَادِ

84) И доброто, и злото са предопределени за рабите¹²¹.

¹²¹ Виж предишните обяснения относно предопределението (қадар).

(۸۵) وَالْأَسْتَطَاعَةُ الَّتِي يَجِبُ بِهَا الْفِعْلُ مِنْ نَحْوِ التَّوْفِيقِ الَّذِي لَا يَجُوزُ أَنْ يُوصَفَ الْمَخْلُوقُ بِهِ، فَهِيَ مَعَ الْفِعْلِ، وَأَمَّا الْأَسْتَطَاعَةُ مِنْ جِهَةِ الصِّحَّةِ وَالْوُسْعِ وَالتَّمَكُّنِ، وَسَلَامَةِ الْأَلَاتِ فَهِيَ قَبْلَ الْفِعْلِ، وَبِهَا يَتَعَلَّقُ الْخِطَابُ، وَهُوَ كَمَا قَالَ تَعَالَى: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾

85) Способността¹²², която води до осъществяването на дадено действие, се дължи на съдействието [на Аллах]. Не е позволено тя да бъде приписвана на създанията; и тя е неделима част от действието. Що се отнася до способността за извършване на нещо, която се дължи на притежанието на здраве, средства и възможност, то тя предшества действието. Това е способността, за която говори Всевишния: „Аллах възлага на всяка душа само според силите ѝ” [ал-Бақара, 286]

¹²² Способността (*иститā'ā*) има две значения. Първото е това, което е свързано с действието и то е създаването от Аллах на всяка част от действието такава, каквато се случва. Това се нарича *тайфиқ*, когато е свързано с добри дела, и то не е дело на творението, а на Твореца. Това е отражението на зависимостта на раба от Аллах за извършването на определено действие.

Второто значение на способността е човешкият потенциал за извършване на дадено действие по отношение на притежанието на необходимите средства, здраве на тялото и крайниците и т.н. Това се открива у човека още преди действието.

(۸۶) وَأَفْعَالُ الْعِبَادِ خَلَقُ اللَّهِ وَكَسَبُ مِنَ الْعِبَادِ

86) Действията на рабите са творение на Аллах, което те са придобили¹²³.

¹²³ Има само един Създател – Аллах, Който е създал всичко, включително и действията на хората. Аллах казва в Корана:

„А Аллах е сътворил и вас, и онова, което правите.” (ас-Сāффāt, 96)

Придобиването (*касб*) на някакво действие се извършва от човека. Когато човек реши твърдо да извърши нещо, Аллах Та'алй създава това действие – лошо или добро – за човека. Следователно придобиването на действието е чрез волята на човека и формира основата на неговото получаване на награда или наказание.

Сектата на джабаритите (*джабариййа*) твърдели, че човек няма избор относно определено действие и че всички действия се извършват от Аллах. Човешките действия следователно са неволни и принудителни, подобно на камък, който бива обърнат от човек, или подобно на листо, което бива подухвано от вятъра. На противоположната страна са мутазилитите (*му'тазила*) и кадаритите (*кадариййа*), които твърдят, че човекът създава сам своите действия.

Ахлю-с-сунна приемат, че Създателят на всяко нещо е Аллах. Човекът е придобилият и извършителят на своите собствени възнамерени дела.

(٨٧) وَلَمْ يَكْلَفُهُمُ اللَّهُ تَعَالَى إِلَّا مَا يَطِيقُونَ، وَلَا يَطِيقُونَ إِلَّا مَا كَلَّفَهُمْ، وَهُوَ تَفْسِيرُ «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» نَقُولُ: لَا حِيلَةَ لِأَحَدٍ، وَلَا حَرَكَةَ لِأَحَدٍ، وَلَا تَحَوَّلَ لِأَحَدٍ عَنِ مَعْصِيَةِ اللَّهِ إِلَّا بِمَعُونَةِ اللَّهِ، وَلَا قُوَّةَ لِأَحَدٍ عَلَى إِقَامَةِ طَاعَةِ اللَّهِ وَالثَّبَاتِ عَلَيْهَا إِلَّا بِتَوْفِيقِ اللَّهِ

87) Аллах Всевишния е възложил на рабите само онова, на което те са способни¹²⁴, и рабите са способни само на онова, което Аллах им е възложил. Това е тълкуванието на „няма сила и няма мощ освен чрез Аллах“. Ние казваме, че никой няма хитрост и сила да избяга от неподчинение пред Аллах, освен чрез помощта на Аллах, и че никой няма сила да бъде в покорство пред Аллах и да остане постоянен в това, освен чрез помощта на Аллах¹²⁵.

¹²⁴ Аллах Та‘алї казва: „Аллах възлага на всяка душа само според силите ѝ.” (ал-Бақара, 286)

Против мъдростта е да се натовари някого с нещо, което е отвъд възможностите му. Следователно не е възможно Аллах Премъдрият да стори това. Онова, което ни е било повелено да вършим, е по силите ни и може да бъде осъществено само със способността, дадена ни от Аллах.

¹²⁵ Човекът се нуждае от Аллах във всеки един момент. Само Аллах е Онзи, Който предпазва човек от греха и му позволява да върши добри дела.

﴿۸۸﴾ وَكُلُّ شَيْءٍ يَجْرِي بِمَشِيئَةِ اللَّهِ تَعَالَى وَعِلْمِهِ وَقَضَائِهِ وَقَدَرِهِ، غَلَبَتْ مَشِيئَتُهُ الْمَشِيئَاتِ كُلَّهَا، وَغَلَبَ قَضَاؤُهُ الْحَيْلَ كُلَّهَا، يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ غَيْرُ ظَالِمٍ أَبَدًا، تَقَدَّسَ عَنِ كُلِّ سُوءٍ وَحَيْنٍ، وَتَنَزَّهَ عَنِ كُلِّ عَيْبٍ وَشَيْنٍ، ﴿لَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ﴾

88) Всичко се случва в съответствие с волята на Аллах Всевишния, Неговото знание, Неговия промисъл и Неговото предопределение. Неговата воля подчинява всички други воли¹²⁶ и Неговият промисъл подчинява всички други замисли. Той върши каквото пожелае и никога не е угнетител¹²⁷. Той е над злото и над несправедливостта и Той е чист от несъвършенството и недостатъците. „Не Той ще бъде питан какво върши, а те ще бъдат питани.” [ал-Анбийā’, 23]¹²⁸

¹²⁶ Това е в опровержение на убеждението на мутазилитите (*му‘тазила*), че Аллах е повелил на неверниците да имат вяра, но волята на неверниците да не вярват се е осъществила против волята на Аллах.

¹²⁷ Никое от делата на Аллах Та‘алїя не може да бъде описано като несправедливо, защото несправедливост е да се намесваш в чуждото притежание, а цялата вселена е притежание само на Аллах. Несправедливост е също да вършиш нещо без това да е уместно. Нито едно дело на Аллах не е неуместно, въпреки че може да не осъзнаваме мъдростта зад това дело.

¹²⁸ Човекът ще бъде питан за своите дела, както се споменава и в следния хадис: „Краката на раба няма да помръднат в Съдния ден, докато не бъде попитан за четири неща: за живота му, как го е прекарал; за знанието му, как е действал според него; за богатството му, как го е спечелил и как го е похарчил; и за тялото му, как го е използвал.“ (ат-Тирмизї)

(۱۹) وَفِي دُعَاءِ الْأَحْيَاءِ لِلْأَمْوَاتِ وَصَدَقَاتِهِمْ مَنَفَعَةٌ لِلْأَمْوَاتِ

89) В молбите на живите и в милостинята им има полза за мъртвите¹²⁹.

¹²⁹ Това е в опровержение на убеждението на мутазилитите (*му‘тазила*), според които делата на живите не носят полза на мъртвите. Коранът похвалява онези, които търсят опрощение за своите предци:

„А които дойдоха след тях, казват: “Господарю наш, опрости нас и братята ни, които ни изпревариха във вярата, и не влагай в сърцата ни омраза към онези, които повярваха! Господарю наш, Ти си състрадателен, милосърден.“ (ал-Ҳашр, 10)

Единодушието на Пророка ﷺ, сподвижниците и техните наследници относно кланянето на погребалния (*джанїза*) намаз за мъртвите е доказателство, че това им носи полза. Шарї‘атът ни задължава да

кланяме за всеки починал мюсюлманин този намаз, който в основата си е молитва за умрелия.

Пророка ﷺ е казал: „Ако за починал се кланят група от мюсюлманите, наброяваща сто души, и те се застъпят за него, застъпничеството им ще бъде прието.” (Муснад, Ахмад; Сахих, Муслим)

Предава се, че Са‘д ибн ‘Убада رضي الله عنه попитал Пророка ﷺ относно това каква милостиня да дава за починалата си майка, при което Пророка ﷺ рекъл: „Вода.” След това Са‘д ибн ‘Убада رضي الله عنه изкопал кладенец от името на майка си. (Муснад, Ахмад; ан-Насā’и)

(٩٠) وَاللَّهُ تَعَالَى يَسْتَجِيبُ الدَّعَوَاتِ وَيَقْضِي الْحَاجَاتِ

90) Аллах Всевишния отговаря на молбите и задоволява нуждите¹³⁰.

¹³⁰ Когато човек се обърне, изпълнен с искреност, към Аллах, тогава Той приема молбата му и премахва затруднението му. Не е правилно да се казва, че молбата (*du‘ā’*) не оказва въздействие. Аллах ни е повелил да Го зовем и ни е обещал, че ще ни откликне:

„И рече вашият Господар: “Зовеете Ме, и Аз ще ви откликна!”
(Гāфир, 60)

Пророка е казал: „Ду‘ā’та на всеки от вас се приема, освен ако не е припрян, т.е. да казва: „Зовях моя Господар, но Той не ми откликна.”
(Муслим; ал-Бухāри)

٩١) وَيَمْلِكُ كُلَّ شَيْءٍ، وَلَا يَمْلِكُهُ شَيْءٌ، وَلَا غِنَىٰ عَنِ اللَّهِ تَعَالَىٰ ظَرْفَةٌ عَيْنٍ، وَمَنْ اسْتَغْنَىٰ
عَنِ اللَّهِ ظَرْفَةٌ عَيْنٍ فَقَدْ كَفَرَ، وَصَارَ مِنْ أَهْلِ الْحَيْنِ

91) [Аллах] владее всяко нещо и нищо не може да владее Него. Нищо не е независимо от Аллах Всевишния, дори за [време колкото] мигването на око, и който смята, че е независим от Аллах, дори за мигването на око, е попаднал в неверие и е станал от губещите¹³¹.

¹³¹ Аллах Та‘алй казва: „О, хора, вие сте нуждаещите се от Аллах, а Аллах е Пребогатия, Всеславния.“ (Фāтир, 15)

٩٢) وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَىٰ يَغْضَبُ وَيَرْضَىٰ لَا كَأَحَدٍ مِنَ الْوَرَىٰ

92) Аллах Всевишния може да бъде гневен или доволен, но не по същия начин както създанията¹³².

¹³² Ние вярваме във всяко описание на Аллах, което ни е известно от Корана и хадйсите, в значението, възнамерено от Аллах като подобаващо на Неговото величие. Неговите качества са неповторими и различни от тези на творението. Аллах Та‘алй казва:

„Няма подобен Нему. Той е Всечувания, Всевиждация.“ (аш-Шūrā, 11)

Гневът, задоволството, любовта, милосърдието и т.н. при създанията са чувства, които се съпровождат с физически промени в температурата, налягането и т.н. в човешкото тяло. Очевидно това значение не може да бъде приписано на Аллах, защото Неговата безкрайност изключва възможността някаква промяна да Го обхване.

Следователно значенията на *ḡaḍāb* (гняв) и *riḍā* (задоволство) по отношение на Аллах не са същите, както са по отношение на създанията. Знанието за това какво точно се има предвид с тези думи се оставя на Аллах. Този подход се нарича *тафъйид* и това е бил подходът на ранните учени (*салиф*). Смята се за най-безопасния и сигурен начин на разглеждане на такива изрази.

Късните учени (*халиф*) позволили употребата на подходящи обяснения (*та'уил*) при тълкуването на подобни айети и хадиси, за да предпазят вярата на масите, които в противен случай били склонни да приемат буквално тези изрази.

۹۳) وَنُحِبُّ أَصْحَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَا نُفَرِّطُ فِي حُبِّ أَحَدٍ مِنْهُمْ، وَلَا نَتَبَرَّأُ مِنْ أَحَدٍ مِنْهُمْ، وَنُبْغِضُ مَنْ يُبْغِضُهُمْ وَبِعْزِيرِ الْخَيْرِ يَذْكُرُهُمْ، وَلَا نَذْكُرُهُمْ إِلَّا بِخَيْرٍ، وَحُبُّهُمْ دِينٌ وَإِيمَانٌ وَإِحْسَانٌ، وَبُغْضُهُمْ كُفْرٌ وَنِفَاقٌ وَطُغْيَانٌ

93) Ние обичаме сподвижниците¹³³ на Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, но не прекаляваме в любовта си към някого от тях, нито отричаме някого от тях¹³⁴. Мразим онзи, който ги мрази и говори лошо за тях, и не ги споменаваме, освен с добро¹³⁵. Любовта към тях е религия, вяра и благочестивост, а омразата към тях е неверие, двуличие и престъпване.

¹³³ *Ṣaḥābī* (мн. ч. *ṣaḥāba*), както определя Ибн Хаджар в книгата си *ал-Исāба*, е човек, който е срещнал Пророка ﷺ, бидейки вярващ, и после е починал като мюсюлманин. В много айети и хадиси ни е повелено да обичаме и уважаваме сподвижниците, защото Аллах е доволен от тях. Тяхната саможертва за исляма и за неговото издигане, тяхната

подкрепа за Пророка ﷺ по време на неговата мисия и тяхното искрено посвещаване в запазването и разпространяването на неговото учение прави задължително за всеки вярващ да ги почита и обича. Аллах Та'алїя казва:

„Най-предните, първите от преселниците и помощниците, и онези, които ги следват с добрина... Аллах е доволен от тях и те са доволни от Него. Той е приготвил за тях Градините, сред които реки текат, там ще пребивават вечно и завинаги. Това е великото спасение.“ (ат-Таўба, 100)

Аллах Та'алїя ги е похвалил и в *Таўрāt*, и в *Инджїл*, и в Корана:

„Мухаммад е Пратеника на Аллах. А онези, които са заедно с него, са строги към неверниците, милостиви помежду си. Виждаш ги да се покланят и да свеждат чела до земята в *суджуд*. Търсят щедрост от Аллах и благоволение. Техният белег е по лицата им - от следите на поклоните. Такова е описанието им и в Тората, и в Евангелието - като посев, който подава кълн и го укрепва, и той наедрява, и се възправя върху стеблото си за радост на сеячите - за да гневи Той чрез това неверниците. Аллах обеща на онези, които вярват и вършат праведни дела, опрощение и велика награда.“ (ал-Фатх, 29)

Пророка ﷺ също е похвалил *сахāбийите* и ни е повелил да ги обичаме, да не показваме вражда спрямо тях и да не ги обиждаме: „Най-добрите сред хората са моите съвременници, после са тези, които ги последват.“ (ал-Бухārї; Муслим)

Пророка ﷺ е казал също: „Страхувайте се от Аллах! Страхувайте се от Аллах по отношение на моите сподвижници! Не ги взимайте под прицел [за критика] след мен! Който ги обича, ги обича заради любовта си към мен, а който ги мрази, ги мрази заради омразата си към мен. Който ги обиди, е обидил мен, а който обиди мен, е обидил

Аллах. Който обиди Аллах, скоро ще бъде сграбчен от Него.” (ат-Тирмизий; Ахмад)

¹³⁴ Прекаляването в любовта е крайност в религията, която води до изопачение. Християните прекалили в любовта си към своя пророк Иса, като го издигнали до степеня на бог. По същия начин шиитската секта на рафидитите прекалила в любовта си към Али до такава степен, че някои шиитски секти претендират божественост за него, а други смятат, че ангелът Джибрил عَلَيْهِ السَّلَامُ е сгрешил, донасяйки откровението на Пророка صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, вместо на ‘Али رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. Това прекаляване довело до тяхното обиждане на други сподвижници на Пророка صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, като Абū Бакр, ‘Умар и ‘Усмāн رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ и до убеждението им, че повечето от тях станали вероотстъпници след смъртта на Пророка صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Пратеника на Аллах صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ е предсказал това и е предадено, че е казал на ‘Али رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: „Две групи хора ще бъдат погубени заради теб: една, която ще прекали в любовта си към теб, и друга, която ще прекали във враждата си срещу теб.” (ан-Насā’ий; Ахмад)

¹³⁵ Ние не таим злоба и омраза срещу някого от *сахāбийите* на Пророка صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Не казваме нищо относно различията, които възникнали между тях вследствие на техните лични отсъждания (*иджитихād*) по определени въпроси. Вместо това ние предявяваме подходящи обяснения на достоверните предания относно подобни събития. Това е, защото Аллах и Пророка صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ са ни предупредили да не ги вземаме за обект на нашата критика.

(٩٤) وَنُثِبْتُ الْخِلَافَةَ بَعْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَّلًا لِأَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ تَفْضِيلًا لَهُ وَتَقْدِيمًا عَلَى جَمِيعِ الْأُمَّةِ، ثُمَّ لِعُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ثُمَّ

لِعُثْمَانَ بْنِ عَمَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، ثُمَّ لِعَلِيِّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَهُمْ الْخُلَفَاءُ
الرَّاشِدُونَ، وَالْأَيُّمَةُ الْمُهْتَدُونَ

94) Ние потвърждаваме, че след смъртта на Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, халифатът е бил поет първо от Абӯ Бакр ас-Сиддйқ¹³⁶, Аллах да е доволен от него, доказвайки добродетелите и превъзходството му над останалата част от общността, после от ‘Умар ибн ал-Хаттāб¹³⁷, Аллах да е доволен от него, после от ‘Усмāн¹³⁸, Аллах да е доволен от него, и после от ‘Алй ибн Абӯ Тāлиб¹³⁹, Аллах да е доволен от него. Тези са праведните халифи и напътените водачи¹⁴⁰.

¹³⁶ Името му е ‘Абдуллāх ибн Абӯ Қухāфа. Пророка ﷺ му е дал званието ас-Сиддйқ (Правдивия), защото той веднага е признал пророчеството и случката с ми ṛāджа.

Халифатът на Абӯ Бакр رضي الله عنه е бил подкрепен с единомушието на сподвижниците в навеса на Банӯ Сāида веднага след смъртта на Пророка ﷺ. Въпреки че ‘Алй رضي الله عنه в началото отложил признаването, защото бил зает с подготовката за погребението на Пророка ﷺ, по-късно също публично положил клетва за вярност към Абӯ Бакр رضي الله عنه.

¹³⁷ Назначаването на ‘Умар رضي الله عنه за халиф е станало по желанието на Абӯ Бакр رضي الله عنه малко преди смъртта му.

138 След като ‘Умар رضي الله عنه бил намушкан с нож, което по-късно довело да неговата смърт, той назначил съвет от шестима души, в които участвали ‘Усмāн, ‘Али, Талха, аз-Зубайр, ‘Абдуррахмāн ибн ‘Ауф и Са‘д ибн Абū Уаққās, Аллах да е доволен от всички тях. Задължението на този съвет било да изберат халиф измежду тях самите. ‘Усмāн رضي الله عنه бил избран за халиф по единодушното мнение на този съвет.

139 След като ‘Усмāн رضي الله عنه станал мъченик (*шахид*), старейшините от мухаджирите и ансарите избрали Али като най-подходящ кандидат за халиф.

140 Пророка صلى الله عليه وسلم е казал: „Придържайте се здраво към моята сунна и към сунната на праведните и напътени халифи след мен.“ (Абū Дāуūd)

След смъртта на ‘Али رضي الله عنه епохата на праведните халифи приключила, както е бил предсказал Пратеника на Аллах صلى الله عليه وسلم: „Халифатът след мен ще продължи тридесет години.“ (Ахмад; Абū Дāуūd; ат-Тирмизī)

(٩٥) وَإِنَّ الْعَشْرَةَ الَّذِينَ سَمَّاهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَشَرَهُمْ بِالْجَنَّةِ، نَشَهُدُ لَهُمْ بِالْجَنَّةِ عَلَى مَا شَهِدَ لَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَقَوْلُهُ الْحَقُّ، وَهُمْ أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ وَطَلْحَةُ وَالزُّبَيْرُ وَسَعْدٌ وَسَعِيدٌ وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ وَأَبُو عُبَيْدَةَ بْنُ الْجَرَّاحِ، وَهُوَ أَمِينُ هَذِهِ الْأُمَّةِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ

95) Ние свидетелстваме, че десетимата, които Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, е посочил по име и е благовестил с Рая, ще бъдат в Рая, защото Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го

дари, е свидетелствал за това, а неговите думи са истина. Това са: Абӯ Бакр, ‘Умар, ‘Усмāн, ‘Алй, Талха, аз-Зубайр, Са‘д, Са‘йд, ‘Абдурраҳмāн ибн ‘Ауф и Абӯ ‘Убайда ибн ал-Джаррāх, който бил Доверения на тази общност¹⁴¹, Аллах да е доволен от всички тях.

¹⁴¹ Пророка ﷺ е казал: „Всяка общност има свой доверен, а довереният на тази общност е Абӯ ‘Убайда ибн ал-Джаррāх.“ (ал-Бухāри; Муслим)

(٩٦) وَمَنْ أَحْسَنَ الْقَوْلَ فِي أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَزْوَاجِهِ الطَّاهِرَاتِ مِنْ كُلِّ دَنَسٍ وَذُرِّيَّاتِهِ الْمُقَدَّسِينَ مِنْ كُلِّ رَجَسٍ فَقَدْ بَرِيَ مِنَ التَّفَاقِ

96) Онзи, който говори добро за сподвижниците на Пратеника на Аллах, Аллах да го благослови и с мир да го дари, за неговите чисти съпруги и за неговото свято потомство, е предпазен от двуличие.

(٩٧) وَعُلَمَاءُ السَّلَفِ مِنَ السَّابِقِينَ، وَمَنْ بَعْدَهُمْ مِنَ التَّابِعِينَ أَهْلُ الْخَيْرِ وَالْأَثَرِ، وَأَهْلُ الْفِقْهِ وَالنَّظَرِ، لَا يُذَكَّرُونَ إِلَّا بِالْجَمِيلِ، وَمَنْ ذَكَرَهُمْ بِسُوءٍ فَهُوَ عَلَى غَيْرِ السَّبِيلِ

97) Нито ранните учени, нито онези, които следвали техните стъпки - хората на добродетелта, разказвачите [на предания], правовете и изследователите, не трябва да бъдат споменавани, освен с добро. А който говори лошо за тях, не е на прав път¹⁴².

¹⁴² Уважението и любовта към тези хора на общността всъщност е уважение и любов към религията и Пророка ﷺ, защото учените (‘улема’) са наследниците на пророците и благородни носители на шарий’ата. Затова е задължително да ги похвалваме, да следваме тяхното учение и да се въздържаеме от това да говорим лошо за тях.

(۹۸) وَلَا نُفَضِّلُ أَحَدًا مِنَ الْأَوْلِيَاءِ عَلَىٰ أَحَدٍ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ، وَنَقُولُ نَبِيِّ وَاحِدٌ
أَفْضَلُ مِنْ جَمِيعِ الْأَوْلِيَاءِ

98) Ние не предпочитаме някого от светците пред някого от пророците, мир на тях, а казваме, че един пророк е подобър от всички светци, взети заедно.¹⁴³

¹⁴³ *Ўали* (мн. ч. *аўлийа*) е човек на благочестивостта, светец, който стриктно следва шарий’ата и сунната на пророците. Степента на един пророк е много над степента на един *ўали*, защото всеки пророк, наред с пророческата си степен, притежава и степента на *ўали*.

Никой *ўали* не може да достигне степен на пророк, камо ли да я надмине, чрез богослужения или езотерични практики. Пророчеството е степен, която Аллах дарява на когото пожелае и тя не може да бъде постигната чрез лични усилия. Аллах казва в Корана:

„Аллах най-добре знае къде да положи Своего послание.“ (ал-Ан’ам, 124)

(۹۹) وَنُؤْمِنُ بِمَا جَاءَ مِنْ كَرَامَاتِهِمْ، وَصَحَّ عَنِ الثَّقَاتِ مِنْ رِوَايَاتِهِمْ

99) Ние вярваме в достоверните предания относно техните чудеса¹⁴⁴.

¹⁴⁴ Извършването на чудеса (*карāmāt*) от страна на хората на благочестивостта (*аўлиййā*) е доказано от Корана и хадисите. Коранът разказва за чудесата, които се случвали с Марйам, Аллах да е доволен от нея:

„И я прие нейният Господар с хубав прием, и я отгледа като хубав кълн, и я повери на Закариййā. Всякога, щом Закариййā влизаше при нея в нейното светилище, намираше там препитание. Рече: “О, Марйам, откъде имаш това?” Тя рече: “От Аллах е. Аллах безмерно дава препитание комуто пожелае.” (Ал ‘Имрāн, 37)

Коранът споменава и случката с Асиф ибн Бархййā, сподвижник на пророка Сулеймāн عليه السلام, който по чудодееен начин му донесъл трона на царица Билқйс:

„Един, който имаше знание от Писанието, рече: “Аз ще ти го донеса, преди да мигнеш с око.” И когато [Сулеймāн] видя трона при себе си, рече: “Това е от благодатта на моя Господар.” (ан-Намл, 40)

Чудо (*карāма*), извършено от *ўали*, е чудо (*му джиза*) на неговия пророк. Светецът е способен да извършва *карāmāt*, защото стриктно следва учението на своя пророк.

(۱۰۰) وَتُؤْمِنُ بِأَشْرَاطِ السَّاعَةِ مِنْ خُرُوجِ الدَّجَالِ، وَتُزُولِ عَيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ
مِنَ السَّمَاءِ، وَتُؤْمِنُ بِطُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا، وَخُرُوجِ دَابَّةِ الْأَرْضِ مِنْ مَوْضِعِهَا

100) Ние вярваме в признаците на Часа¹⁴⁵, като появата на ад-Даджджāl¹⁴⁶, слизането на ‘Йсā ибн Марйам¹⁴⁷, мир нему, от небесата, и вярваме, че слънцето ще изгрее оттам, откъдето залязва¹⁴⁸, и в излизането на Животното от земята¹⁴⁹ от мястото му.

¹⁴⁵ Достоверните ҳадїси за признаците на Часа са много. Като правило във въпросите за 'ақидата за нас е задължително да вярваме във всичко, което е достигнало до нас чрез достоверни предания от Пророка ﷺ. Имām ат-Ғахāуї е споменал само няколко от големите признаци преди края на света. Подробности относно всеки от тези признаци могат да бъдат открити в сборниците с ҳадїси и в книгите, написани специално по тази тема.

¹⁴⁶ Ад-Даджджāl, или Големия лъжец, е едноок човек, който ще се появи малко преди края на света и ще твърди, че е бог. Бързо той ще обиколи цялата земя, освен градовете Мека ал-Мукаррама и ал-Медина ал-Мунаууара. Думата *кяфир* (неверник) ще е изписана на челото му.

¹⁴⁷ Пророкът 'Йсā ибн Марйам ﷺ ще слезе от небесата като последовател на нашия Пророк ﷺ и ще убие ад-Даджджāl.

¹⁴⁸ Аллах Та'ālй казва: „**Нима чакат само да им се явят ангелите или да се яви твоят Господар, или да се явят някои от знаменията на твоя Господар? В деня, когато се явят някои от знаменията на твоя Господар, не ще помогне вярата на душа, която преди не е вярвала или не е придобила благо в своята вяра. Кажете: “Чакайте! И ние чакаме.”** (ал-Ан'ам, 158)

В ҳадїс, обясняващ горния аїет, се казва: „Часът няма да настъпи, докато слънцето не изгрее от запад. Когато това се случи, всички хора ще повярват, но тогава вярата на никоя душа няма ѝ помогне.” (ал-Бухāрї)

¹⁴⁹ Аллах говори за Животното от земята (*Дāббату-л-ард*) в следния аїет: „**И когато се сбъдне за тях словото, ще им извадим Ние от земята едно животно да им проговори, че хората не са се убедили в Нашите знамения.**” (ан-Намл, 82)

(١٠١) وَلَا نُصَدِّقُ كَاهِنًا وَلَا عَرَّافًا، وَلَا مَنْ يَدَّعِي شَيْئًا يَخَالِفَ الْكِتَابَ وَالسُّنَّةَ وَإِجْمَاعَ الْأُمَّةِ

101) Ние не приемаме за истина [казаното от] врач или гадател¹⁵⁰, нито нечии твърдения, които противоречат на Книгата, сунната и единодушието на общността.

¹⁵⁰ Пророка ﷺ е казал: „Който отиде при врач или гадател и му повярва, той е станал неверник в низпосланото на Мухаммад.“ (ат-Тирмизи; Абӯ Даӯӯд; ан-Наса’и)

Аллах е запазил знанието за неведомото само за Себе Си. Никое творение няма знание за него, освен онези от пратениците, които Аллах е избрал да дари с откровение:

„Знаещия неведомото. Той на никого не разкрива Своите тайни, освен на онзи пратеник, когото е избрал.“ (ал-Джин, 26-27)

(١٠٢) وَنَرَى الْجَمَاعَةَ حَقًّا وَصَوَابًا، وَالْفُرْقَةَ زَيْغًا وَعَدَابًا

102) Ние смятаме, че [пътят на] множеството [от мюсюлманите] е истинският правилен път, а разделението е отклонение и наказание.

(١٠٣) وَدِينُ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ وَاحِدٌ وَهُوَ دِينُ الْإِسْلَامِ، قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾، وَقَالَ تَعَالَى: ﴿وَرَضِيتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾

103) Религията на Аллах и на земята, и на небесата е една и това е религията ислям¹⁵¹. Аллах Всевишния е казал:

„Ислямът е религията при Аллах.“ [Āл ‘Имрāн, 19] **И е казал Всевишния:** „...и одобрих исляма за ваша религия.“ [ал-Мā’ида, 3]

¹⁵¹ От цялото творение на земята и на небесата, в това число ангелите, джиновете и хората, се изисква да вярва в единството на Аллах и в Неговите имена и качества. От тях се изисква да вярват и в посланието на пророците, в сътворението и в съживяването след смъртта. Това по същество е ислямът и е единствената приета религия от Аллах:

„А който търси друга религия освен исляма, тя не ще му се приеме и в отвъдния живот той е от губещите.“ (Āл ‘Имрāн, 85)

(١٠٤) وَهُوَ بَيْنَ الْعُلُوِّ وَالْتَفْصِيرِ، وَالتَّشْبِيهِ وَالتَّعْطِيلِ، وَالْجُبْرِ وَالْقَدَرِ، وَالْأَمْنِ وَالْإِيَّاسِ

104) И той [ислямът] е между преувеличаването и омаловажаването, между оприличаването [на Аллах на нещо сътворено] и отричането [на качества на Аллах], между фатализма [убеждението, че човек няма свободна воля] и отричането на съдбата и между увереността [че човек няма да бъде наказан от Аллах] и изгубването на надежда [за милостта на Аллах].

(١٠٥) فَهَذَا دِينُنَا وَاعْتِقَادُنَا ظَاهِرًا وَبَاطِنًا، وَنَحْنُ نَبْرًا إِلَى اللَّهِ مِنْ كُلِّ خَالَفِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ
وَبَيْنَاهُ

105) Това е нашата религия и нашето убеждение, и явното от тях, и скритото, и пред Аллах ние се отричаме от онзи, който е против това, което казахме и разяснихме.

وَنَسْأَلُ اللَّهَ تَعَالَى أَنْ يُثَبِّتَنَا عَلَى الْإِيمَانِ وَيُخْتِمَ لَنَا بِهِ، وَيَعِصِمَنَا مِنَ الْأَهْوَاءِ الْمُخْتَلِفَةِ
وَالْآرَاءِ الْمُتَفَرِّقَةِ، وَالْمَذَاهِبِ الرَّدِيَّةِ، مِثْلِ الْمُسَبِّهِةِ وَالْجُهْمِيَّةِ وَالْجُبْرِيَّةِ وَالْقَدْرِيَّةِ وَغَيْرِهِمْ
مَنْ الَّذِينَ خَالَفُوا السُّنَّةَ وَالْجَمَاعَةَ، وَخَالَفُوا الصَّلَاةَ، وَخَنُّ مِنْهُمْ بَرَاءً، وَهُمْ عِنْدَنَا ضَلَالٌ
وَأَرْدِيَاءٌ، وَبِاللَّهِ الْعِصْمَةَ وَالتَّوْفِيقُ

Молим Аллах Всевишния да ни направи твърди във вярата и да я запечата в нас, да ни пази от различните хрумвания, изопачените мнения и отклонените школи, като мушаббихизма¹⁵², мутазилизма¹⁵³, джахмизма¹⁵⁴, джабризма¹⁵⁵, кадаризма¹⁵⁶ и другите като тях, които се отклониха от сунната и множеството и попаднаха в заблуда. Отричаме се от тях и според нас те са в грешка и заблуда. И от Аллах е закрилата и успехът!

¹⁵² Мушаббихизмът (*мушаббиха*, антропоморфизмът) е секта, която оприличавала Аллах на творението.

¹⁵³ Последователите на ‘Амр ибн ‘Убайд и ‘Уасил ибн ‘Атā’ били наречени *му‘тазила* (отцепници), защото не споделяли убеждението на *Ахлю-с-сунна ѱа-л-джама‘а* по отношение на много основни неща от вярата.

¹⁵⁴ Джахмитите (*джахмиййа*) били последователи на Джахм ибн Сафўан, който отрекъл качествата на Аллах и бил на мнение, че човек няма способността да придобие своите собствени дела. Джахмитите вярвали също, че накрая Дженнетът и Джехеннемът ще бъдат унищожени.

¹⁵⁵ Джабаритите (*джабариййа*) били група, които имали убеждение, сходно с това на джахмитите относно неспособността на човек да придобива своите дела. Те били фаталисти, т.е. смятали, че всичко е предопределено, без човек да има право на избор и свободна воля.

¹⁵⁶ Кадаритите (*қадариййа*) били секта, която вярвала, че човек е създател на своите дела, и отrekli, че неверието и грехът са по предопределението на Аллах.

